

ЛЕМКІВЩИНА LEMKIVSHCHYNA

РІК XXI, Ч. 2 (81)

ЛІТО — 2000 — SUMMER

VOL. XXI, No. 2 (81)





НАША ЦІЛЬ: ОБ'ЄДНАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ЕТНОГРАФІЧНИХ ЗЕМЕЛЬ
У ВІЛЬНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ДЕРЖАВІ

OUR MOTTO: THE UNITY OF UKRAINIAN ETHNOGRAPHIC TERRITORY
IN A FREE UKRAINIAN STATE

ЛЕМКІВЩИНА

ЛЕМКІВШЧІНА

ВИДАЄ ОРГАНІЗАЦІЯ ОБОРОНИ ЛЕМКІВЩИНИ В АМЕРИЦІ
PUBLISHED BY ODLWU, INC.

РІК XXI, Ч. 2 (81) ЛІТО — 2000 — SUMMER VOL. XXI, No. 2 (81)

ЗМІСТ

Екзекутива КУ ООЛ: Привіт ОЛП	1
А. Рудницький: Лебедина пісня Богдана Антонича	2
Б.-І. Антонич: Партія з опери "Довбуш"	3
В. Василів: Ірина Невидька (ІІІ)	4
Г. Чернів: Героїням	7
П. Лопата: Хоробрий з хоробрих Петро Газдайка	9
Я. Грицьков'ян: Шукаємо свідків останнього бою "Шугаївців" під Пантною	12
Lemkivshchyna	
S. Rapawy: War Comes to Karlykiv (VI)	13
Президент СКУ та УККА Аскольд Лозинський в Польщі	18
Б. Гук: Інтерв'ю з кир Іваном Мартиняком	19
п.к.: Офіційний документ про т.зв. русинське питання	21
Ст. Кішак: Селу Вілька, що біля Івоніча було 6 423 роки	22
В. Орісик: До 100-літнього Ювілею о. М. Жеплинського	25
Бюлетень СФУЛО	
Товариство "Лемківщина" в Україні (І. Щербя)	26
"10 років демократії..." (М.М.)	30
Загальні Збори 1-го Відділу ООЛ	30
По жертви на Пресовий Фонд "Лемківщини"	31

На обкладинці: Лемкиня біля криниці. 1934 р. Фото: Б. Ч.

On the cover: Lemkynia. 1934. Photo by B. Ch.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Марія Дупляк (гол. редактор), Володимир Кікта, Павло Лопата

EDITORIAL BOARD:

Marie Duplak (Editor-in-chief), Volodymyr Kikta, Pavlo Lopata

Мистецьке оформлення обкладинки Михайла Черешніовського

Cover design by Mykhailo Cheresniiovskyi

КРАЙОВА УПРАВА ООЛ

ЕКЗЕКУТИВА

Зенон Галькович	голова
Марія Дупляк	1-ий заст. голови
	і реф. зовнішніх зв'язків
Стефан Гованський	2-ий заст. голови
	і музичний реф.
Анна Войтович	секретар
Стефан Косцюлек	скарбник

РЕФЕРЕНТУРИ

Василь Гаргай	Лемківщина
Юрій Ковальчик	Лемківщина
Іван Гресь	Лемківщина

ВІЛЬНІ ЧЛЕНИ

Іван Васічко	Володимир Баженовський
Іван Філь	Теодор Марцівський
Зенон Войтович	Анна Лопата
Микола Дупляк	

КОНТРОЛЬНА КОМПІЯ

Михайло Дзіман	голова
Володимир Кікта	член
Теодор Марцівський	член

ТОВАРИСЬКИЙ СУД

Іван Хомко	голова
Юліан Котляр	член
Петро Русинко	член

Адреса Крайової Управи ООЛ

ODLWU, Inc.

P.O. Box 7, Clifton, N.J. 07011-0007

Адреса Редакції й Адміністрації:

"Lemkivshchyna" Magazine

P.O. Box 7

Clifton, N.J. 07011-0007 USA

Fax: 973-473-2144 e-mail: mduplak@aol.com

Printed in USA by COMPUTOPRINT Corp.

35 Harding Avenue, Clifton, N.J. 07011

Tel.: (973) 772-2166

Fax: (973) 772-1963

e-mail: computopr@aol.com



Ватра 1994. На сцені, перший зліва, тодішній голова ОЛП Василь Шлянта, біля нього Александер Маслей — теперішній голова.

Вітаємо

Об'єднання Лемків у Польщі

з 10-літнім Ювілеєм

*та шлемо щиросердечні поздоровлення
Головній Управі та всім членам Об'єднання!*

*Рівночасно складаємо Вам признання
за велику, пророблену працю
та бажаємо Вам
дальших успіхів у Ваших планах і праці
для розвитку, росту і збереження
усім нам дорогої, многострадальної Лемківщини!*

**Екзекутива Крайової Управи
Організації Оборони Лемківщини в Америці**

ЛЕБЕДИНА ПІСНЯ БОГДАНА АНТОНІЧА

(ГРУДКА НА МОГИЛУ ПОЕТА)

Прощаючись кілька днів тому з Антоничем, ми умовились, що я зайду до нього якраз сьогодні. “Тоді вже напевно не буду лежати в ліжку і зможу — нарешті! — працювати!”. Це був рефрен, який в нашій розмові, під час моїх відвідин у недужого Антонича, постійно повторювався: після одномісячного, примусового лежання в ліжку, нарешті встати й взятися до дальшої праці над закінченням твору, над яким ми оба працювали вже рівно два роки — над лібреттом до опери “Довбуш”. Не судилося! —

Ці дві дії, написані Антоничем, написані справді чудово, залишилися не тільки його лебединою піснею, але й одночасно першим справжнім, себто вповні театральним із драматичного боку і вповні мистецьким із літературно-поетичного, лібреттом до опери в українській музиці і літературі. Знаючи майже всі без винятку інші існуючі, з повною свідомістю ризикую це твердження.

Два роки тому, на початку липня 1935, за порадою двох наших відомих знавців сучасної літератури, я звернувся до Антонича — якого досі ще не знав — з пропозицією писати зі мною оперу, чи пак: для мене лібретто до опери. Пам’ятаю цей день, немов би це було вчора: знайомство в редакції “Назустрічі”, звідкіль ми зараз пішли геть, щоб говорити вільно і спокійно і цю першу, більше як двогодинну розмову, під час якої ми ікс разів перемірили нашими ногами, проходжуючись туди й назад, малий кусник Гетьманських валів, між Віденською кавернею і Марійською площею. Антонич слухав уважно і мовчазно, як це було його звичкою, не перериваючи, не кидаючи ніяких заваг, ні запитів; слухав все те, що в мене було на серці від кількох літ, себто в першу чергу: бажання писати оперу, та в дальшу чергу знайти відповідного лібретиста. Вислухавши усе, він заявив, зразу, що ця думка його цікавить і хоча

ніколи цього не робив, спробує взятися за це діло. З’ясувавши це засадничо, почали ми обмірковувати тему. Я їх запропонував Антоничеві три: тему з італійського вчасного ренесансу, якої осередком мала бути одна відома історична подія, дальше фантастичну казку, і врешті — легенду про Довбуша. Ця остання тема виринула в мене тоді саме по прочитанню Ольбрахтового “Шугая”. По довгих обміркованнях кожної з цих трьох тем — при чім виринули й нові можливості та проекти — Антонич рішив, що тема “Довбуша” його цікавила б найбільше. Обдумавши всякі “за” і “проти” — ми вирішили остаточно зупинитись над “Довбушем”.

В низці дальших зустрічей і розмов ми пригадали передовсім над загальною концепцією “нашого” “Довбуша”. Познайомившись з цілою існуючою літературою про “Довбуша” і найшовши скрізь — як у народних піснях та переказах, так і в штучних творах на цю тему великі нелогічності та ще й психологічно не висвітлені, чи пак: фальшиво насвітлені події та моменти з життя-буття і загибелі нашого героя гір, нам стало ясно, що із цілого того існуючого матеріалу можемо взяти тільки один олімпійський факт: смерті Довбуша в наслідок його любови до Дзвінки, жінки Степана. Ми погодилися, що довкола тієї події слід створити й збудувати цілком нову фабулу, яка мала би спиратись на двох вихідних, основних моментах: якнайбільшої драматичності дії і — пристосування до вимог опери взагалі та сучасної опери зокрема. Цю фабулу почали ми обговорювати в усіх подробицях, не раз тижнями цілими обдумуючи якусь сценічну ситуацію, один якийсь конфлікт, ту чи іншу послідовність дії чи слів. Врешті Антонич почав писати лібретто і в найближчих місяцях перша дія (вона у двох відслонах) була готова; я майже одночасно писав до неї музику. Антонич на музиці не розумівся; але він від-

чував інтуїтивно ті чи інші мої бажання, відразу орієнтувався у цих, головню ритмічних, змінах, яких потреба нераз виринала під час компонування. Не раз і не десять ми годинами спорили над — скороченнями. Антонич, поет, захоплювався віршами і формальною сторінкою того чи іншого місця в лібретті, не звертаючи уваги на довготу, яка мусіла би вийти при музичному оформленні того місця. Я, маючи все драматичність акції і вимоги сцени перед очима, скреслював немилосерно все, що мені видавалося задовге і зайве. Але не було випадку, щоби потім, коли музика такого місця була вже готова і я її Антоничеві перегравав — щоб він не признав слушности цим аргументам і не погодився на зроблені зміни.

По написанню другої і третьої дії — усіх мало бути три дії, у першій дві відслони, у третій три — коли я в міжчасі закінчив музику першої дії, по довгих тижнях роздумувань і дебат над цими діями, прийшлося їх Антоничеві писати наново: Антонич, який саме в цьому часі — це було вже цього року, зимою — мав якісь особисті переживання і неприємності, працював поволі і нераз цілими тижнями не приносив нічого нового; але обіцявши, що зайде, неодмінно заходив, хоч і з пустою течкою і, як усе, повний скромности й несміливости, старався виправдати своє “ліниство”. Не маючи інспірації, він не міг і не вмів писати — та й годі. Але коли почав вже писати — друга дія “Довбуша”, у новій формі, вповні гідна першої, була готова у короткому часі. Малі, незначні поправки у ній, він робив вже у санаторії, в кілька днів по операції, ледви перед місяцем. Музику до тієї дії, яку я під час його недуги закінчив, так і не довелося йому послухати; хоча нераз ми про це говорили, як то він, передовсім виздоровівши, прийде послухати її.

Новий плян третьої дії (у двох відслонах) ми вже цілком обговорили й устійнили: кілька днів тому, під час моїх останніх відвідин в Антонича, я йому приніс вже й деякі етнографічні матеріали до неї, які він переглядав і сподівався от-от почати їх поетично опрацьовувати. В порівнанні з працею над першою і другою дією, праця над останньою була би вже найлегшою і найкоротшою: її ціла концепція і

Ці гори, ці ліси, ці долини
ще пам'ятають давно славу.
Це наша спадщина по предках, по батьках.
Тут кожний з нас, як кому завгодно,
вільний жити міг
і на чуже ніхто не був голодний,
добра доволі тут для всіх.
Але, хто кликав їх
із їхнім ладом і з їхнім правом,
для них пригожим, для нас лукавим!
Для них і нас цих гір замало.
Не тісно нам колись було,
та тепер нам тісно стало.
Не жди добра, хто сіє зло!
І душі гнівом пропалали
і серце бунтом зайнялось.
Хто має право нас судити?
Не люди, напевне не вони,
не ті, що схоплених нас судять.
Над ними вперше треба суду.
Ми перед Бога кличем їх на суд!
О, воле! Ти над усі скарби єдина!
Як наші очі зводимо до зір,
до тебе серцем невгамовним линею,
ми знаєм тільки давнє право гір!
Цих гір наказ крилатий
нас веде
на волі жити
і за волю стати!
І непокореним віддати
тобі, країно, вічна мати,
життя прокляте й молоде!

Богдан-Ігор Антонич
*Партія Довбуша з опери “Довбуш”
(2-ої редакції), 2-га дія, 1-ша відслони*

будова була вже ясно окреслена, трагічний епілог — смерть Довбуша — була логічним і послідовним закінченням попередніх подій; особиста драма Довбуша, на якій ми будували ціле лібретто — знаходила у цій останній, третій дії, свою розв'язку. Антонич був певний, що наші цю дію ще під час реконвалесценції, ще цього місяця — та ми вже обговорювали пляни і можливості вистави “Довбуша”...

Раптова смерть молодого поета, якого ми тількищо похоринили, залишила його останній твір незакінченим... Ті, що з ним найближче співпрацювали, відчують найболючіше його втрату.

“Діло” 9.VII.1937.

**ІРИНА НЕВИЦЬКА (1886-1965):
ПОНЕРКА НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕЇ ЗА КАРПАТАМИ**

(Закінчення)

(ЧАСТИНА ТРЕТЯ)

*Завжди напружено, бо завжди — проти течій,
Завжди заслуханий: музика, самота
Так без шляху, без батька, без предтечі,
Так — навпростець — де спалює мета.*

*Все чути. Всім палать. Єдиним болем бути,
Тим криком, що горить в кровавім стиску уст,
І знать, що випало — загаснути забутим,
І спомином кінця — кісток народних хруст.*

Євген Маланюк, "Біографія"

У двох перших частинах у цьому циклі ми бачили, що доля Ірини Невицької і її чоловіка Омеляна складалася приблизно так, як описує у своєму вірші Євген Маланюк. Вони працювали на народній ниві, напружено, проти пануючих тоді течій доморослого москвофільства й мадяронства та чеського русофільства й словацького шовінізму, в основному на самоті, тільки деколи з невеликим гуртом однодумців, пробиваючи шлях, який ще не був визначений, не маючи попередників і предтеч.

Пережили Ірина та її шестеро дітей сімейну трагедію розлучення, коли отець Омелян виїхав до Америки, переслідуваний за політичну діяльність, покидаючи їх навіки. Проте, Ірина Невицька продовжувала наполегливо працювати для народу, для національної ідеї. В старшому віці, через несприятливі політичні обставини, її відсунули від громадського життя і померла всіма забута. Щойно в наших часах, довго після її смерті, зроблено спробу з'ясувати її заслуги на науковому семінарі в Удолі, що на Староліубовнянщині, 30 листопада 1996 року. Наші інформації ми беремо з репортажів з цього семінару поміщених у тижневику "Нове Життя", ч. 49 з 6 грудня 1996 року.

**КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ
ІРИНИ НЕВИЦЬКОЇ**

(З доповіді д-р Зузання Ганудель)

Ірина Невицька і її чоловік Омелян бо-

ролися на початку нашого століття з такими проблемами, які є актуальні й тепер, може в більше гострій формі, коли асиміляція українського населення Пряшівщини набирає чимраз швидших оборотів. Ірина Невицька тоді писала: "Ви забули про все, що дороге і святе, лиш одне є відоме вам, за продати все — і маму, і батька, і рідню, і волю, і землю, і слово, і пісню, і віру святу". В Невицької все було загострене почуття відповідальності за долю рідного народу. Її праця над культурним відродженням Пряшівщини пов'язана з боротьбою за піднесення національної свідомості в надзвичайно тяжких обставинах.

Починаючи від 10-их років нашого століття Невицька працювала на парафіях свого чоловіка — шість років у Чичаві та дванадцять років у Удолі, організуючи самодіяльні гуртки, вечірні курси, намагаючись піднести добробут і культуру селян. Вона також ангажувалася в політичній українофільській діяльності свого чоловіка, підготовляючи ґрунт для створення Староліубовнянської Народної Ради, яка після розвалу Австро-Угорщини заявила за приєднання Закарпаття до України.

Після війни, переселившись до Пряшева, Ірина Невицька заснувала першу жіночу організацію Союз Руських Жінок, яка нараховувала 116 членів. Покровителем Союзу став тодішній пряшівський єпископ Николай Руснак. Апостольський адміністратор для американських русинів о. Гавриїл Мартяк подарував цій організації 10,000 чехо-словацьких крон. Головою Союзу стала Ірина Невицька, заступником голови Подгаєцька, секретарем Гойдич, контролорами Ема Петрик та Ізабела Бескид, касирем Добош і письменником Берта Машикова.

За ініціативою Союзу Руських Жінок, постав у Пряшеві інтернат і сиротинець Сестер Василянок. Також звернено увагу на україн-



Ладомірова, Словаччина. Греко-католицька церква, 1742. Вид від заходу.

ську робітничу молодь у Пряшеві, пошукуючи для неї роботи і даючи їй матеріальну допомогу. Союз займався здоровельним станом цієї молоді, дбаючи про лікування в санаторіях. Особливу увагу звернено на дівчат, дбаючи про їх культурне піднесення і корисне проведення вільного часу. (Треба пам'ятати, що в ті часи русини-українці Пряшівщини жили переважно в гірських бідних селах і шукали будь-якої роботи в містах з неукраїнським населенням. Навіть тепер Пряшівщина є найбільше відсталим і найбільш бідним регіоном в Словаччині. Хоча Пряшів є центром українського культурного, церковного й організаційного життя, його населення є переважно словацьке. Русинів-українців в цьому місті є може 10 відсотків. Села недалеко Пряшева вже є в більшості пословачені).

В 1923 році Союз Руських Жінок видав "Календар руських жен". Ця книга відкривається віршем Ірини Невицької "Привіт", в якій вона закликає жінок єднатися і ширити руське слово, пісні, звичаї і гри.

Ірина Невицька брала активну участь у заснуванні "Просвіти" в Пряшеві 14 жовтня 1930 року. Вона закладала по селах читальні, організувала драматичні й музичні гуртки, знайомила народ з його історією і культурою. Вона брала участь у жіночих всеукраїнських з'їздах, засвідчуючи єдність змагань українських жінок. З її ініціативи на стіні Пряшівської Греко-Католицької Богословської Семінарії була інстальована меморіяльна дошка пробудителів Олександрові Духновичу.

ЖУРНАЛІСТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ІРИНИ НЕВИЦЬКОЇ

(З доповіді д-р Анни Чаварги)

Ірина Невицька, як літератор і публіцист, друкувалася у пражських і закарпатських виданнях: “Неділя”, “Наш Рідний Край”, “Руське Слово” і “Русин”. В повоєнний період першої Чехо-Словацької Республіки загострилися на Пряшівщині соціальні та національні проблеми. Уряд інтенсивно пропагував ідею чехо-словакізму, тобто ідею єдиної чехо-словацької нації. (При переписах населення наших людей записували чехо-словаками. Ця практика продовжується досі. Русинів-українців записують словаками).

Ірина Невицька писала: “Народ в горах вмирає з голоду, а наші ламають голову над “язиковим вопросом”, школи чехізуються, уряди займають виключно чехи. Не маємо ані одної поважної газети, не можемо вдержати театру, не маємо свого університету, не маємо ані одного свого видавництва”.

Щоб зарадити цьому невідраднему стану, народилася в Пряшеві перша українська газета “Слово Народу”, яка виходила двічі на місяць з 14 грудня 1931 року до 1 серпня 1932 року на вісьмох сторінках. Вийшло всього 15 чисел. Відповідальним редактором була Ірина Невицька.

У статті “В язику жиє народ” в цій газеті (ч. 1, 1931 рік) І. Невицька писала: “Потупляли, висмівали нас за нашу бесіду..., натисовали тяжкого, майже незрозумілого русско-московського язика і літературу, або якусь старослов'янську русску мішанину, на якій у світі нігде не говориться”. Сподіючись, що поява часопису “Слово Народу” викличе велике обурення москвофілів, Невицька писала: “Буде крику, що ми “вікраїнці”, “сепаратисти”, но нам все одно, не звернемо з дороги, на яку ступили і не хочемо нічого другого як просвіти і свободи..., бо ми вільні, рівноправні горожани нашої республіки”.

У дальших статтях газети “Слово Народу” Невицька критикувала духовенство, яке було відчужене від народу і говорило тільки з конечности його мовою. (Священики в подавляючій більшості були москвофілами або мадяронами). Урядник русин-українець затаював

свою національність, або був офіційно до того примушений. Учителство гнеться на всі боки, а не тягнеться до свого народу. В інших статтях і фейлетонах Невицька закликала молодь щоб трудилася, жила та вмирала для народної ідеї. Остерігала тих молодих людей, які здобували вищу освіту, щоб не цуралися свого народу.

У ч. 4, 1932 року часопису “Слово Народу” Ірина Невицька писала: “Наш руський народ має право на руські школи з викладовим язиком руським. І дивно, в нас на руській території в майже стопроцентових руських словах, де народ говорить по-малоруськи, як в руських селах бардіївської околиці, на Маковиці, вишнім Земпліні і Шариші заведено незрозумілу навчальну словацьку мову, навіть у школах церковних, які удержує сам народ. Матурованих русинів-українців, випускників пражської учительської семінарії і тих що з Підкарпатської Руси узнають власті як некваліфіковані стили, яких вживають тільки як помічних учителів”.

Парадокс є в тому, — писала газета “Слово Народу” — що за мадярських часів держава, ворожа слов'янству, терором заводила по школах мадярську мову. Але щоб таке діялося в слов'янській державі (Чехо-Словаччині) де фанатичні словацькі урядовці, з наміром послужити своєму народові, хочуть в скорому часі пословачити русинів, яких не вдалося змадяризувати за 1000 років. Це, тим більше, що словаки самі пережили довговікову мадярську неволю.

В іншій статті Ірина Невицька писала: “Народ через мадяронів і москвофілів є збитий з дороги правди і блудить. В одному селі є читальня общества Духновича (москвофільська), а в другому читальні ‘Просвіти’. Один називає себе українцем, другий русским, а третій русином”. В ч. 8, 1932 року газети “Слово Народу” Ірина Невицька писала: “Були часи, коли українська інтелігенція винародовлена, спольщена, зросійщена, змадярщена відцуралася від рідної мови і пішла на службу чужим панам. І нині маємо таких зрадників інтелігентів досить багато”.

Газета “Слово Народу” пропагувала нову і незвичну ідею, що правильна назва для

ГЕРОЇНЯМ

Великі наші героїні —
Їх не здолає забуття.
Вони дали все Україні:
Талант, і розум, і життя.

Вони — як прапор понад нами,
Надхнення, мрія і девіз,
Щоб йшли ми вірними шляхами
І не хилилися униз.

Великі наші героїні —
Окраса нашої землі.
Але потрібні Україні
Ще й інші — скромні і малі —

Що в праці бачать ідеали,
Трудящих не шкодують рук,
Щоб для Вітчизни виростали
Дочка і син, і любий внук.

Ті, що готують юну зміну,
Вітчизні вірні до кінця,
Із свого серця Україну
Вкладають в молоді серця.

Тож будьмо дружні і єдині
Під нашим сонцем золотим!
Поклін Вам, наші героїні,
Усім: великим і малим!

*Ганна Черінь,
"Квіти добра і зла"*

нашого народу на Пряшівщині є український, українець, що треба вживати літературну українську мову. Газета підкреслювала культурну і національну єдність русинів-українців Пряшівщини з нашим народом в Підкарпатській Русі (тодішня офіційна назва Карпатської України), а також з українським народом в Галичині, на Буковині, Басарабії і на цілій Русі-Україні, тобто цілого 45 мільйонного народу (ч. 3, 1932). Газета боролася з москвофілами, які вперто не визнавали окремого українського народу і з прихильниками русинства (яке відродилося в наш час), які хотіли творити новий русинський народ з окремою русинською мовою, тобто "язичієм" (мішаною російської і церковнослов'янської мов). Газета писала, що наша бідна, народна мова, вигнана зі школи та публічного вжитку, знайшла собі притулок під селянською стріхою. Лише простий селянин і робітник заховали здобутки української культури (ч. 8, 1932).

Проблему мови порушено в ч. 5, 1932 газети "Слово Народу" в статті "Одвертий лист до Єго Ексцеленції Павла Гойдича, як меморандум до Епархіяльної влади в Пряшеві". В цьому листі написано: "Русини на Словаччині майже всі злучені в одну народну цілість в греко-католицькій епархії — і так її голова пряшівський єпископ являється не тільки ду-

ховним авторитетним фактором, але чинником народних справ і шкільництва. Проте, ми, народовці, опираючись тільки на народ, в інтересі його і його язика та культури предкладаємо наші народні змагання перед Преосвященного, щоб зробити ясними наші народні питання. Народ Пряшівської епархії в більшості греко-католики — русини-українці, що визнає цілий учений світ: етнографія, історія, географія, Празька Наукова Академія, президент Масарик, що є таким самим народом, який нерозривно половою тягнеться через Карпати аж по Кавказ".

Дальше пишеться в цьому листі, що деякі люди думають, що вживаючи живе народне слово, не можуть двигатися, а постояти на ідеях всеросійщини можуть двигатися (тобто йти вперед, робити поступ). Протинародне і вороже народній ідеї є і так зване одокремлююче русинство з льокальною русско-слов'янською говіркою, якою ніхто в світі не говорить. (Від себе додамо, що так як говорила Ірина Невиська про інтелігентів москвофілів Пряшівщини, так малоросіяни інтелігенти в нинішній незалежній Україні стоять на ідеях всеросійщини уважаючи, що тільки ці ідеї і російська мова дають їм змогу двигатися вперед).

У листі звертається увагу владиці Гойдичу, що народна українська мова є загрожена також в духовній семінарії. Там написано: "Тоді

як священики, головню днесь мають бути ідеальними народовцями, які люблять і знають слово і дух народа, а місто того священик іде між народ з московською культурою і проповідує йому мішаниною. На доказ того най служить обставина, що поодинокі богослови ще і церковний текст читають з московським виговором. Священик, вихований в іншій культурі, ніколи не зжиється з народом і стає для нього непродуктивним. Подумаймо тільки про малярські часи”.

У своїй доповіді на науковому семінарі д-р Ганна Чаварга підкреслила, що Ірина Невицька, хоч була жінкою священика, не побоюлася критикувати церковну владу в обороні рідної мови. Ми бачимо, що в ті часи боротьба за утвердження української мови в церкві, школі і публічному житті була тяжка, майже безнадійна. Навіть владику Павло Гойдич, людина великих заслуг перед Церквою і народом не визначився як переконаний українець і толерував москвофільство в богословській семінарії. Бачимо також, що вживання української мови в публічному житті на Пряшівщині було ознакою національної свідомості. Так є там і тепер коли вороги українства — політичні русини, намагаються нав'язати суспільству кодифіковану русинську літературну мову.

Те, що відбувалося і відбувається у міні-яктюрній скалі на Пряшівщині, проходить нині на широких просторах України, де справа утвердження української мови в публічному вжитку є на практиці не вирішена. Українському Народові нав'язують московську мову або “сюржик” тобто своєрідну мішанину, “язичіє”. Як представник нової української інтелігенції, Ірина Невицька боролася за права української мови. В Україні це є завданням тої верстви української інтелігенції, яка вже має належний рівень національної свідомості.

ВІД АВТОРА: При писанні цієї статті, прийшла мені думка, що формування модерної української нації проходить важко і повільно. Такий є мій особистий погляд, якого я нікому не нав'язую. Найважливішою причиною цього стану є низький рівень національної свідомості на рідних землях. Навіть в умовах незалежної держави українському народові є надзвичайно трудно піднятися з колін. Зовнішнім проявом тих обставин є дивна нехоть до спілкування українською мовою на державному і побутовому рівні. Український громадянин, інтелігент, від якого такі справи найбільше залежать, боїться, що розмовляючи по-українськи, буде виділятися від оточення як дивак, будуть його вважати простачком і селюком або фанатиком-націоналістом. Економічні проблеми в Україні скоріше або пізніше розв'яжуться, але це не гарантує розбудження патріотизму, гордості за свій народ і загального поширення вжитку української мови. Україна без української мови не буде українською, це буде держава без душі, без перспектив на майбутнє. Щоб зрозуміти до чого такий стан веде, треба тільки поглянути на Білорусь.

Для ілюстрації мовної проблеми наведемо, в українському перекладі, цитату зі сумної слави циркуляра російського міністра внутрішніх справ Валуєва з 16 липня 1863 року: “Більшість малоросіян дуже ґрунтовно доказують, що ніякої окремої малоросійської мови не було, нема, і не може бути, і що наріччя їх вживане простолюду є ця же російська мова, тільки зіпсована впливами на неї Польщі”. Подумаймо тільки, чи модерні малоросіяни, українські політики — Петро Симоненко, Юлія Тимошенко, Володимир Гриньов, Наталя Вітренко, міністри, бюрократи, і тисячі професійних інтелігентів і з ними мільйони російськомовних українців не підтверджують на практиці тез Валуєва, коли відмовляються уживати української мови? Чи можна уважати таких людей за українських патріотів, за людей високої національної свідомості? Чи можна на таких основах будувати сильну національну державу?

Чи Ви вже набули книжку **Мирослава Трухана**

“УКРАЇНЦІ В ПОЛЬЩІ ПІСЛЯ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ, 1944-1984 Р.”?

Якщо ні, зробіть це сьогодні. Книжка в твердій полотняній оправі, понад 400 сторінок.
Ціна 20.00 ам. дол. (+2.50 пересилка). Замовляти в КУ ООЛ.

ODLWU, Inc., P.O. Box 7, Clifton, NJ 07011

ХОРОБРИЙ З ХОРОБРИХ ПЕТРО ГАЗДАЙКА

Вже понад 80 років пишуться сторінки історії Української Галицької Армії (УГА) та Українських Січових Стрільців (УСС). Все нові й нові сторінки, що заповнюються історичними матеріалами, свідчать про визвольні дії лицарських військових формацій. До рядів армії належали прості вояки, січовики, старшини, командири, отамани, полковники та генерали. З останніх трьох військових чинів склалися Начальна Команда і Генеральний штаб УГА. Завдяки високій національній свідомості українців у Галичині та енергійній праці військових провідників, які взяли на себе відповідальність допомоги перед молододо державою, організація збройних сил пройшла успішно.

До одної з шеренг рідного війська зголосився Петро Газдайка. Він народився 19 квітня 1891 року в селі Красна, Кроснянського повіту, на Лемківщині. Як син сільського лемка, свою впертість характеру, проявив ще в молодих літах, коли навчався у народній школі, яку скінчив у повітовому місті. Своєю неабиякою здібністю до науки він завершив польську гімназію у Новому Санчі й опісля подався до Львова, де записався, на підставі здачі екзаменів, на правничі студії у місцевому університеті. Його п'ятирічний відділ — єдиний на той час навчальний заклад, також успішно закінчив. Проте служба в австрійській армії його не оминула. Тож однорічну військову повинність і старшинський вишкіл Газдайки відбувся у 1913-1914 роках у Триєсті, портовому місті у північно-східній Італії. Тут вояка застав початок Першої світової війни, під час якого був призначений до 87-го піхотного полку, що в той час мав своє місце в місті Пула, віддаленого приблизно на сто кілометрів на південь від Триєсте. Доля двадцятьтри річного Газдайка загнала воювати на російському фронті, де у відділах так званого словянського полку брав участь у боротьбі за австрійські інтереси. У цьому полку, хто лиш

знав Газдайка, любив його за смішну говірку та веселу вдачу. Навіть чужинці подивлялися його сміливість. В одному з наступів проти російського війська був ранений у передрам'я і був змушений якийсь час пролежати в лікарні. Після вилікування, вже як командант скорострільної чоти, знову був поранений гранатою на сербському фронті, тобто, внаслідок нового наступу австро-угорських військ проти Сербії у вересні та жовтні 1914 року. Як командант сотні, у дальших боях втретє був ранений аж три рази в серпні 1915 року. Дістав у груди “дум дум”. Із пекельного вогню, серед білого дня, санітарна група першої допомоги його винесла до тилової частини для медичної опіки. Кожен раз, коли поновлялися жорстокі бої проти російського війська, наш присадкуватий і широкоплечий лемко, був все у перших рядах військових відділів. З початку травня 1916, австрійсько-угорські війська почали наступ проти італійців, і Газдайка воював у Тиролі та Трентіно. Щасливо пережив ціле пекло, де протягом десяти днів у запеклих і завзятих боях, із його бригади начислено кругло 10,000 вбитих і ранених. Витримував боротьбу з італійцями і на річці Піява, де в жовтні противники зазнали невдачі. Та тут несподівано зломив ногу, але і вона по деякому часі погоїлася. За виявлену надзвичайну хоробрість і відвагу Газдайка був сім разів нагороджений найвищими боевими хрестами австро-угорської армії і за всякі заслуги був піднесений до ступеня поручника та ще й відпущений на дозвілля.

Перебуваючи понад рік часу в рідному краю Петро Газдайка спостерігав і пильно слідкував за подіями Першої світової війни. Та коли ранньої осені 1918 року воєнне становище Німеччини й Австро-Угорщини погіршилось і незадовго після, 3 листопада того ж самого року, остання імперія в Європі капітулювала, у західних українців виринула нагода вибороти



Сл.п. Єва Газдайка, лемкиня, мати сотника Петра Газдайки; виховала 11 дітей та дала їм високу освіту.

свою державність збройною силою. Настав час взяти владу у свої руки. Кінцем жовтня і початком листопада було сформовано Центральний Військовий Комітет та Укараїнську Національну Раду, яка передала виконавчу владу Державному Секретаріатові Західно-Української Народної Республіки (ЗУНР). Раптово почалась мобілізація річників 1883-1900 років на службу Західній Україні. Довідавшись про військові події у Львові та про їхній розвиток на початку листопада, як бувший поручник Петро Газдайка, вирішив своїм досвідом допомогти новостворюваній армії Галичини. Вибравшись із села він 5 листопада перейшов польські позиції під Перемишлем і 8 листопада зголосився до рядів УГА у Львові, де на вулицях в той час вже велися важкі бої кілька тисячного українського війська проти польського. Тут Начальна Команда, приймаючи — і не приймаючи — Газдайку до армії, бо так дивно говорив по-україн-

ському, все-таки, з допомогою свого знайомого о. Каштанюка, призначила його командантом одного з найбільш важливих боєвих відтинків у Львові, а саме — оборону будинку головної пошти перед наступом польського війська. Поручик Газдайка зі своїм відділом відважно замикав вулицю Коперника, напроти будинку пошти, тобто перехрестя вулиць Коперника і Словацького. З дороги, він разом із своїми бійцями, вилупали гранчасте каміння і з нього збудували барикаду. На цій захороні й на бойовій позиції відстояв 8 днів без зміни. Однак, під натиском поляків, українське військо змушене було покинути Львів. Деякі групи військовиків опинилися в с. Солова (Соловія) біля с. Куровичі, Золочівського району. Якийсь час Петро Газдайка тут вів вишкіл скорострільців, які в січні 1919 року створили 4-ту Золочівську бригаду. У склад цієї формації входили 9-ий, 10-ий, 11-ий і 12-ий курені піхоти, а 9-ий з них був під проводом Газдайки. Золочівська бригада тримала відтинок фронту і на бойовій лінії біля місцевостей Малехів, Ляшки, Кривичі, Миколаїв, Чортківська Скала, що під Львовом, сірокий лемко особисто кілька разів піднімав стрільців у наступи на польські окопи, які повністю були успішними. За здобуті перемоги Начальна Команда УГА піднесла поручника Газдайку на один ступінь вище.

Бої проти ворога не втихали. Дня 20 квітня поляки зробили сильний напад на село Чижки, але досвідчений 9-ий курінь під командою сотника Газдайки і батареї 4-го гарматного полку відбили цей наступ з великими втратами ворога. Подальший хід боротьби перерісся у так звану Чортківську офензиву, під час якої від 7-го до 28 червня, як командант 7 пішого полку стрільців, з хоробрістю відзначився в кривавих боях за Поморяни, які здобув сильною атакою. Часто фронтові лінії, що міцно атакували їх його стрільці, що хвилини об'їздив на буланому коні, якого нашому лемкові подарувала панна Папарівна ще перебуваючи під Львовом, щоб своєю відвагою додавав боєвої наснаги усім частинам й воякам в полку. Бесідник з нього не був, але все, після відібрання звітів від своїх сотенних старшин, Газдайко в короткій промові запевняв сотні вишикуваних у лавах бойовиків у

їхню перемогу над поляками.

Воєнні операції військ УГА з польською армією продовжувалися аж до ріки Збруч, а за Збручем вони перетворилися на наступи проти більшовиків, де в боях за Проскурів, надзвичайно сміливий наш земляк, здобув тяжкоозброєний модерний більшовицький броньовий поїзд на одній із залізничних доріг, який отримав назву “золочівка”.

У дальшому поході полку на схід, у ліпні й серпні, а саме, на лінії Коростень-Київ, під Коростенем, врятував одну з бригад перед знищенням. Вона отримала наказ наступати на Коростень і там звести рішучий бій. Замість атакувати добровольчі війська ген. Денікіна на гладенькому немов стіл полі, Газдайка збудував дротяні засіки, на яких ворожі батальйони ломили собі зуби. Сотенний офіцер рішуче відкликав приказ і так він зберіг у цілості бригаду. Кінцем вересня, коли для українських військ постав новий фронт, а з ним і відомий, зловластний “Чотирикутник смерті”, замкнений з півночі більшовиками, зі сходу армією Денікіна, зі заходу поляками, а з півдня румунами, завершилась трагедія УГА. В той час вимерло біля 40,000 галицьких військовиків. Але пошесть жахливого тифу пережив наш загартований лемко. З причин безвихідної ситуації, в якій опинилася УГА, новозорганізований Галицький революційний комітет заключив договір 31

грудня на основі якого УГА під новою назвою “Червона Українська Галицька Армія” (ЧУГА) стала автономною складовою частиною більшовицької армії. В часі цієї злуки сотник Газдайка був назначений командантом 4-го піхотного полку у 2-ій бригаді ЧУГА. Але під впливом заломленого духа галицького війська, яке в день 21 січня 1920 року, начисляло всього майже 1,400 старшин та біля 20,000 підстаршин і рядових стрільців, настав час ліквідувати ЧУГА, на що погодився Головний Отаман Симон Петлюра. Після цієї сумної події, на підставі підступного розброєння галичан поляками, Газдайка опинився полоненим, як і всі інші вояки, які попали за драти табору в Тухолі. Польський воєнний суд обвинувив його за пацифікацію села Білки Шляхоцькі за часів боїв під Львовом і засудив Газдайка до тюремного покарання. По шість тижневім побуті у в'язниці у Бригідках, при допомозі добрих друзів, вдалося йому звідси втекти, і, перейшовши пішки зелені Карпати, долучився до української бригади, яка тоді була інтернована в таборі Йозефові (Чехословаччина). На доручення команди табору було його призначено командантом робітничого відділу в Брно у 1921-1924 роках. Опісля замешкав у Франкурті, Німеччина, де й помер. Так скінчилася одісея хороброго нашого лемка, який свої молоді літа присвятив боротьбі за Українську державу.

ЗНАЙОМТЕСЬ ІЗ ЖИТТЯМ І БОРОТЬБОЮ ВОЯКІВ УКРАЇНСЬКОЇ ПОВСТАНСЬКОЇ АРМІЇ!

“В РЯДАХ УПА”

Том II

Збірка споминів колишніх вояків УПА з теренів Лемківщини й Перемищини.

Книжка вийшла накладом Товариства Вояків УПА в Америці з датою 1999 року на 604 сторінках друку. Публікація у твердій оправі з золотим відтиском вийшла під редакцією Миколи Дупляка. Для вигоди читачів книгу доповнюють іменний і географічний покажчики.

Шануйте борців за волю України!

Придбайте цю книжку для себе і своїх рідних. Ціна: 25 дол. плюс 3 дол. з пересилкою.
Замовлення шліть на адресу:

**ODLWU, Inc.
P.O. Box 7, Clifton, NJ 07011**

Чеки просимо виписувати на ODLWU.

Весною 1946 р., у квітні, в Великодню п'ятницю дійшло до сутички стрільців з боївки "Шугая" під селом Пантна на Лемківщині. Із дванадцяти хлопців загинуло одинадцять. Ішли вони в сторону Криниці без теренового зв'язку. Чим далі на захід — ставало гірше. Командир боївки "Шугай" передав хлопців у руки заступника "Ворона", а сам пішов шукати зв'язку.

Не знаючи терену, а орієнтуючись тільки за мапою, оминаючи села, хлопці прямували на захід. По кількох днях важкого маршу (весна була холодна) заступила їм дорогу більша ріка Вислока. Ріка набрала води і треба було її форсувати по шию у воді. Голодні й мокрі ледве доволіклися до лісу біля Пантною.

Командир "Ворон" був безрадний і загублений. По селах густо роз'їжджалися міліціонери з енкаведистами. Місцеве населення, в більшості польське (українці були вивезені до УРСР), не багато знало про українських повстанців і не допомагало харчами. Змучені засіли в лісі при дорозі, що вела до Горлиць.

Розповідає одинокий свідок трагедії, що мала місце під селом Пантна, Іван Душкевич (зараз живе на Івано-Франківщині):

«"Ворон" вирішив діяти навмання, але зробив це в найгірший спосіб — пішов на дорогу і затримав селянина, що вийшов йому назустріч. Селянин, хоч і налякався, зараз же опритомнів і нав'язав з "Вороном" розмову, почастивав тютюном і пообіцяв принести щось з харчів. На командира посипалися докори за необережність і вони відступили глибше в ліс, тобто наблизились до села Пантна. Засіли в глибокій верховині біля порубаного і порізаного дерева. Стійки не виставили. Вичерпані до краю — відпочивали. Раптом, щось над верховиною тріснуло, наче під ногами. Дивимося — над верховиною, советський солдат.

— Вогонь! — командує "Ворон" і пускає чергу з автомата в його сторону. Совет упав, а згори посипалися густо стріли. "Ворон" мерт-

вий упав біля мене. Я схопив його зброю і побіг. Спочатку лісом, а потім крутнув у поле. Втікаю, що сил, одяг на мені порваний кулями. З ноги капає кров. Кров тече також з шиї, мені поранено горлянку. Дібрався я до церкви. Мій сусід "Калиняк", коли я вибігав з верховини, лежав на дровах. Я вспів крикнути: "Михайле, за мною!" та він тільки глянув на мене і зсунувся на землю. Постріляли всіх. Під церквою якийсь хлопець кричав — "всі побиті!"».

Стільки очевидець. Загинуло 11 хлопців. В живих залишився тільки згаданий Іван Душкевич та "Шугай". Похоронено їх десь близько села Пантна, без священика, без хреста, у спільній могилі. Місце могли б показати тільки місцеві мешканці. Загинули тут: Іван Сербин ("Ворон", "Кріль"), народжений 1923 р. у Волі Матияшовій; Михайло Вархола ("Калиняк"), народжений 1923 р. в Березці. Перебували тоді в боївці "Шпак", "Марко", "Сорока", "Білий", "Соко-

ленко", "Чумак". Чи були вони однак під Пантною — Іван Душкевич не вказує.

Згадані факти зроджують чимало питань, а зокрема: чому командир "Шугай" покинув боївку, як одинока людина добре обізнана з територією західної Лемківщини? Чому занедбано умови підпілля, які вимагали суворої конспірації? Хто, крім І. Сербина і М. Вархоли, похоронений у спільній могилі під Пантною? Загадковим є також відділ, який напав на повстанців, чому повністю зліквідував оточених, не пробував узяти нікого живим? Що сталося далі з командиром "Шугаєм"?

Зібрані факти в цій статті — це лиш частка всіх тих інформацій, які мали місце під Пантною. Можливо, живуть ще люди, які могли б доповнити ці інформації?

Завершуючи свою розповідь, прагну ще нагадати, що місце, де похоронено 11 хлопців (по суті лемків), треба було б відзначити хоч би скромним хрестом.

Ярослав Грицковян,
Кошалін, Польща

ШУКАЄМО СВИДКІВ ОСТАНЬОГО БОЮ "ШУГАЙЦІВ" ПІД ПАНТНОЮ

LEMKIVSHCHYNA

VOL. XI

SUMMER 2000

No. 2

STEPHEN RAPAWY

WAR COMES TO KARLYKIV

Part VI

(Continued from previous issue)

Some weeks later, word spread thru the forest, that Czechoslovakia was willing to resettle in Sudetenland those Ukrainians who didn't want to go to the Soviet Union. Sudetenland is in western Czechia and the space was available because Germans living there had been expelled to Germany after the war. People had considerable trust in Czechs and Slovaks and besides they were desperate, grasping at any straw. We and most of the families in our village and in the neighboring village decided to cross the border. Late one afternoon we and other people came to the village to organize our departure for Czechoslovakia. All our belongings in the pits were dug out. Before we left for the forest, wagon was taken apart so the Poles wouldn't take it and parts were hidden in the cellar and inside the brick walls of the burned house. The wagon was reassembled and since we didn't have a horse, we hitched our remaining milk cow and that of another family, the Holotas, to the wagon. Both families put only their most important possessions in the wagon, keeping in mind that cows couldn't pull very much over hilly terrain. While all this activity was going on, I kept a lookout for the Polish troops. I went on a hill behind the village that was covered with juniper bushes and sat there, watching approaches to the village from both ends. I was very sad and excited, I was leaving the village for good and I would probably never return. I and other people had great attachment to the village, it was where your ancestors were born, lived and died and besides very few of us ever lived outside the village.

Finally, as the sun was setting we left for Czechoslovakia. We traveled directory south over the

crest of the Carpathian Mountains. The mountains are comparatively low at that point but it was difficult for two cows to pull a loaded wagon. When cresting a hill, everybody got behind the wagon and pushed. Occasionally we would stop on the incline, put large stones behind the wheels to prevent the wagon from rolling back, to give ourselves and the cows a rest before pushing again for at least a few yards. Smaller kids normal were holding to the wagon and walking behind it. When they were literally falling off there, they were tossed on the wagon. At some point I got very tired as well and wandered off and fell asleep under a bush. When they finally found me, they put me in the wagon as well.

The following morning, the sun was up when I awoke in the wagon and we were in the forest on the Slovak side of the border. We ate something, and then decided to come out of the woods. The mountainside was covered with wagons and people; some who didn't have draft animals carted their belongings in wheelbarrows or carried them on their backs. We found a spot on the mountain and parked our wagon. Soldiers were all around us, the people were a bit uneasy, but since they were Czechoslovakian troops, nobody seemed overly conceded. Shortly, word went around that there was going to be a meeting. Lots of people went, I sat in the wagon. Presently there was crying and wailing as people were running back saving we were being sent back to Poland. The officer conducting the meeting said that all Ukrainians, from the youngest to the oldest were Banderites (Bandera was a militant OUN leader) and that we were being sent to Poland. Polish troops, he said, were waiting for

us at the border. A soldier was walking between our and the adjacent wagon when a woman in the next wagon picked up a small barrel and slammed it over his head. The barrel disintegrated as the dry staves scattered. The soldier didn't do anything to the women.

As the people were running around and crying, there followed a scene right out of Hollywood spectacles on the crucifixion of Christ. The sky quickly darkened, there was thunder and lightning then came the rain. The rain didn't seem to last long, however. We came down from the mountain to a small town and I noticed their houses were a lot better than ours, even before the war, and the people were well dressed. This area of Slovakia is also populated by Limos. The whole caravan started moving northeast, back to Poland. Grandmother and I went by a Czechoslovakian army truck to the village of Lufkin on the Polish side. There must have been some other people on the truck but I don't remember. When we got to the border, about a dozen Polish soldiers stood around for a while then got in a truck and drove off. We spent the night in a deserted house sleeping on a wooden floor. During the night the rest of the family arrived with the wagon.

There apparently were many escapes, especially by men, from the column of people being led back to Poland. John was carrying a lot of clothes on his back, which thwarted his escape. While in Germany, he and his wife were earning ration cards and used them to buy clothes. They brought the clothes home and he carried them in a large sack on his back. At some point he attempted to jump over the ditch, trying to get away from the column. The harness broke and part of it grabbed him by the neck, pulling him into the ditch. He then went into a rage cursing his wife, how she made him drag the stupid clothes all over Europe. Afterwards, he became the butt of many jokes about his attempted escape. Andrew, on the other hand, escaped and headed back for the village trying to find something to eat. Not seeing anybody moving around, he went to the village and promptly stumbled on a group of Polish soldiers sitting in an orchard. He was captured, severely beaten and his arm apparently broken. He was taken to a Polish village and put in the barn with another severely beaten man who died shortly. Andrew said the soldiers were talking of shooting him the next day. He revived a bit during the night and found a loose board in the wall of the barn, when the guard dozed off Andrew pried the board open and escaped. A couple of days later he joined up with us.

When Communism disintegrated in Eastern Europe, a letter was found in Prague written by a Ukrainian priest who was in eastern Slovakia where we came over the border and described the scene. According to the letter, people from seven villages crossed the border. The letter was published in a Ukrainian journal. I mentioned this to aunt Nancy's husband, Peter Szpynda, who added additional details. He claims that while they were in the forest above Prybyshiy, there was a fire fight between the UPA and the Polish troops. A partisan came by later and advised them to move because Poles were expected to return in force. Szpyndas kept going south for quite a while, eventually reaching a secluded meadow in the forest and decided to make camp. A couple of days later Czechoslovak border guards appeared in their camp. Inadvertently, they crossed the border. At some point they were told that they could be resettled in Czechoslovakia, if they wished. Peter then had his father speak to the Czechoslovakian officers a day or two later and the same story was repeated. The Szpyndas then relayed this story to other people and that's apparently how the rumors spread through the forest about Czechoslovak's resettlement.

It was a ruse by the Czechoslovak military to flush us out of the forest, but the whole affair was poorly coordinated with the Poles. Besides the handful of troops with the truck, I saw no Polish troops during the next two days on the Polish side. On the other hand I did see at least one Czechoslovakian military vehicle on the road inside Poland. At the time Poland and Czechoslovakia signed an agreement to fight the underground jointly since UPA units occasionally crossed the border.

The following day, a caravan of carts and people continued moving north to the village of Komancha. Komancha had a railroad station but the underground destroyed the train in the station so Kuliashne, further to the east, was the closest functioning railroad station. We were all going to the station to be deported to the Soviet Union. The latest episode in Slovakia disillusioned people and the will to resist seemed to suddenly evaporate. We had been under siege for almost two years with no end in sight. As the sun was setting, we reached Komancha and decided to spend the night there, at an empty roadside house. Everybody was too tired to push on another few miles to Kulashne. During the evening, stories started circulating that many people were fleeing back to the forest. A discussion ensued and we decided to flee as



Polonyny. A view.

well. Holotas on the other hand, decided to push on the station and go to the Soviet Union. At that point everybody started looking for a wagon so that Holotas could cart their goods. Eventually a wagon was found in one of the abandoned houses. In the morning they transferred their goods to the new wagon, hitched their cow and headed for Kuliashne while we went to the upper end of the neighboring village of Repid just below a large forest. Repid was considered safer because it was not on a major road and could quickly disappear into the woods. One of the reasons for our persistence was that John, Mike and I, through my mother, were U.S. citizens. If we remained in Poland, there was a chance that we and the rest of the family could eventually get to the U.S., but if we went to the USSR, the chances were nil.

We stayed in Repid for several weeks. The village did not seem to be damaged much, either by the war or the Polish army. Most houses were left intact and contained grain, potatoes, and sauerkraut, in big barrels, farm implements and small hand operated mills for milling grain. We had plenty of food. The Polish

army seemed to cease most of its activities in the area after our return from Slovakia. It was apparently tied to the expiration of the deportation period. The time allowed for deportation or what was euphemistically called, a voluntary exchange of population, had been extended several times and the end of June, 1946 was evidently the final dead-line. We then moved to the village of Polonna, a neighboring village to the east of Karlykiv.

Polonna had been damaged by the war, but not as extensively as Karlykiv. During the deportation, the Polish army did little damage to the village. We took an empty house in the upper end of the village and the closest point to our village. John and his wife, decided to set up their own housekeeping in the house next door. I would go on the knoll behind the village and look longingly at our village. I couldn't see much except the tall trees around the priest's house. We occasionally came in contact with Polish troops and since they weren't bothering us, we were no longer running away from them, like wild animals used to being around people. At some point, aunt Paraska,

grandmother and I, crossed the lower end of Karlykiv and went to Kamianne to visit with grandmother's niece. I hadn't been to this end of the village in several months and a lot had changed. It had an appearance of wild place as no houses were left standing and their brick chimneys toppled. Very tall weeds shot up where the houses used to stand, because the soil was black and rich, mixed with ashes of the burned out houses. But the most mournful sight was a half-starved kitten meowing and barely moving. By the end of the war, few families had dogs but most had cats that were used to roaming outdoors. When the people fled, cats were left behind. Few learned to hunt and survived, but most starved to death.

Harvest time came and uncles and aunts started harvesting on our village. Only six families were left in the village and everybody harvested whatever their relatives and neighbors had sowed and planted. We harvested more grain than we needed. Olga, Mike and Maryna's oldest child, was born in Polonna and towards the end of the harvest, we moved back home. Mike and Andrew started putting floors and a roof over the brick walls of the barn, as in 1945; John built his own place over the smaller of our two cellars. But life in the village was sadder now. With only few families left we lived alone, as though on an isolated farmstead. Before, houses were about 100 feet apart and people constantly stopped by, especially in the winter. Now, there was hardly anybody to visit and I played alone, most of the time. There was no school, of course, in fact I hadn't been going to school since the spring of 1944.

The Polish troops rarely appeared now and were no longer harassing us, the UPA was less active as well. Myron's sotnia completely disappeared, presumably it crossed the Soviet border and remained in Ukraine. Dilyk's sotnia was taken over by Brodych, pseudonym for the new company commander, and went to the western part of the Lemko region, near Krynytsia. Two sotnia's remained in the area now -- Khrin's and Stakh's -- but even they were thinned out. The sotnias engaged in frequent firefights throughout this period, but the fighting was especially intense during the first half of 1946. Khrin's unit engaged in disproportionate number of fights. He was an aggressive and a very capable commander, who gained a legendary reputation among the people, the Poles and throughout UPA. The partisan losses in these fights were normally light, but took their toll over time. There was some desertion as well, especially when the people

were leaving for the Soviet Union. Some UPA soldiers changed to civilian clothes and went east with their families, while very few joined the underground now to replace them.

As the situation stabilized somewhat, the Polish authorities insisted that we elect a village mayor. Nobody wanted the job because it could get you into trouble. When the new occupier arrived during the war, the mayor suddenly became an official of the enemy regime, which could cause him problems. Finally, an old man, Wengryn, I believe his first name was Peter, was persuaded to take the job. He was illiterate and didn't see too well, I think he just needed a good pair of glasses. In the winter I made two trips to the U.S. Embassy in Warsaw, the first time with John, then with Mike, trying to get out of Poland. One document had to be approved by the local official, i. e., our village mayor. Approval in Eastern Europe requires a stamp. Surprisingly the stamp had survived but not the stamp pad. They lit a kerosene lamp, put the stamp over the shaft of the lamp to collect soot. When sufficient amount of soot was collected on the stamp, Mike pointed to the spot on the paper and the mayor hit it. The official business was done.

At this time we started receiving parcels of clothing from the U.S. and money in letters. Suddenly we were rich. Staying with us was Anastasia Syvy, her daughter Maryna and a single young man, Dmytro Tymcio. Anastasia's husband and Dmytro's father were in Canada and they too were receiving parcels and money. One night, six armed men surrounded our house and robbed us; taking our cows and clothing and Mike was beaten for good measure. Anastasia Syvy said she recognized Dmytro Hudak's voice who was talking outside the door where her bed was, but he never entered the house. Since we had some U.S. dollars, we promptly bought a cow and a twenty-year-old mare.

The end of winter and the coming spring brought Polish troops back into the area, a re-play of the previous spring, except the troops were not deporting us now. As the time went on, Polish troops flooded the area, then suddenly rounded up all the men in the village they could find, including the three uncles and took them away. The following morning, I was going to the barn and noticed that the village was surrounded by Polish troops. Behind our house were two soldiers lying on the ground facing the woods. One had a light machine gun and another was armed with the rifle, Polish troops were armed exclusively with

Soviet weapons. Somebody came and said there was a meeting at one of the houses and somebody had to attend, grandmother went. When she came back, she said we had two hours to pack our belongings and leave, it was about eight in the morning. There were no crying, wailing or other signs of emotions or violence on the part of the Polish troops. We simply started packing our belongings methodically as though we always expected this would happen. We couldn't put everything in our wagon and an army truck was provided which we loaded up as well. We took just about everything we had but some grain was left behind. The Polish Army dubbed the deportation "Operation Vistula".

The mare had a foal a few days earlier and it was too weak to walk to the railroad station. It was hoisted and laid on top of everything in the truck, I climbed up and held it down. It was a beautiful reddish foal with white stockings and a white stripe down the forehead. At about noon we started off for the station in Kuliashne, I in the truck with the foal and the rest of the family with the wagon and the cow. We spent the night in a meadow, which by morning was covered with frost. In the morning, a group of arrested men, including the three uncles, were being led somewhere.

A train of boxcars was provided, people and livestock rode in separate cars and both had hay or straw. The first stop was our county seat, Sinanik. I was sitting in the boxcar with the livestock. My legs dangling over the side when Dmytro Hudak in a Polish uniform came by and started arguing with his brother about his leaving. The brother said -- I'm going with our people. Dmytro then started arguing with the Polish guard. He apparently wanted to take his family off the train, but to no avail. At this point we had no idea where we were being taken. We must have been going initially through the Cracow area because I recall very high mountains probably the Tatra Mountains located south of the city. Every time the train would pull into the station, armed soldiers would jump off to prevent anybody from escaping. Three days later, we ended up in northwestern portion of Poland. Our train stopped in Czluchow and every family was told where to go. We were the only family on the train, assigned to

the village of Rechnowa, few miles east of Czluchow.

In the fall, uncle John and I received the necessary papers to go to the U.S. Unfortunately, he and his brothers were in Jawozna, one of the most infamous Polish camps. Jawozna was a satellite camp of the Auschwitz complex; the new Communist regimes made use of former German concentration camps. The uncles didn't get out of jail until the winter. When the time came for me to go, the 20 year-old mare was hitched to the wagon again, the two Paraskas and I went to the railroad station in Choynice. John's wife took me by train to the Baltic port of Gdynia and left me in some kind of buildings with the rest of the people waiting to board. Three days later we were aboard a converted U.S. troop carrier, Ernie Pyle. Sixteen days later, with a three-day stopover in Hamburg, Germany, to pick up more passengers, we were in New York. The ship docked at pier 46, I believe, in the Hudson River.

In 1962, Andrew and I went through every household in the village, listing the number of people at the outbreak of the war in 1939, the number that went to Germany, those killed, and the number left in the spring of 1946. At that time, I could still name every house in the village, but I relied mostly on Andrew's memory. At the outbreak of the war, there were 475 people in Karlykiv. We probably missed a few people, but not too many. Those that went to Germany totaled 54, 16 of them returned to the village and 46 were killed in various away. Poles killed 22 people and Germans 12, the two Jewish families and two died during the battle. Of the military casualties: seven died in the Red Army, one in the German Army, (priest's son served in some German unit) and two in UPA, one was hanged. Dmytro Hudak may be added to the list of casualties, although he died after the "Operation Vistula". He and his friends continued their thieving ways after we were deported and killed a Pole in the process. Dmytro, according to uncle Andrew, was locked up and found hanged in his cell in the morning. Apparently his friends helped him reach the great beyond during the night before he could implicate them.

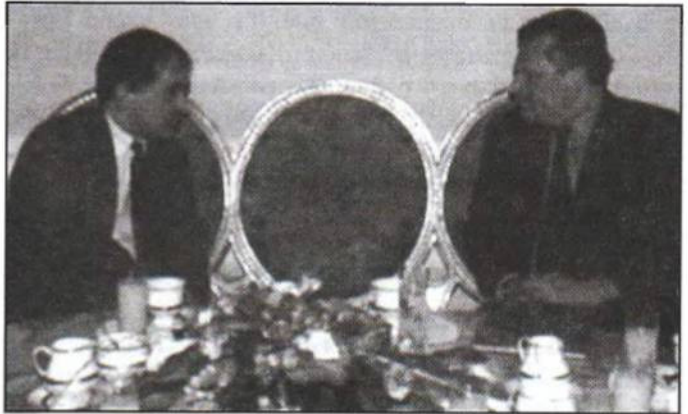
The end

Did you subscribe to "Lemkivshchyna" for your family in Ukraine or Poland?
Annual subscription is only 16 US\$. Please fill out the form on p. 33 and mail your check to us!

Президент Світового Конгресу Українців та президент Українського Конгресового Комітету Америки Аскольд Лозинський в Польщі

Наприкінці березня ц.р. перебував з приденною візитою в Польщі президент СКУ та УККА Аскольд Лозинський, де він мав зустріч з представниками української громади, зокрема ОУП, редакцією "Нашого Слова", директором видавництва "Тирса", з українським послом до Сейму Мирославом Чехом, з достойним Дмитром Павличком, послом України у Варшаві та його штабом. Зокрема важливими під час цієї поїздки були зустрічі на урядовому рівні для порушення справ важливих для української громади у Польщі. Треба ствердити, що Республіка Польща та її президент Александер Квасневський дуже позитивно ставляться до України, намагаються впровадити Україну у західні структури. Польща була першою державою, яка визнала Україну.

Історія українсько-польських відносин доволі довга та важка. Щойно сьогодні ці відносини поправляються. До розпаду СРСР українцям важко жилося у Польщі до тої міри, що багато українців боялись признаватись про своє національне походження. Ганебна акція "Вісла" у 1947 році, вивезення українців з етнографічних земель на чужі, по-німецькі землі, розпорошення їх, запроторення інтелігенції та духовенства до табору в Явожні — це одна з найбільш трагічних сторінок нашої історії. Сьогодні ставлення польського уряду до українців у Польщі значно змінилось. Треба усвідомити, що держава фінансує чимало проєктів, а то і адміністративні видання ОУП та його видавництва. Все ж таки, такі справи є темою для дальших розмов та були порушені президентом СКУ в урядових зустрічах — осудження Польським Сеймом акції "Вісла", впровадження закону про національні меншини, надання пільг українським в'язням Явожна, перепоховання тлінних останків воїнів УПА на окремому кладовищі та повернення громадського майна, тобто церков, народних домів, тощо українській громаді. Роз-



*Варшава, 29 березня 2000 р. Справа президент РП
А.Квасневський і президент СКУ Аскольд Лозинський.
("Н.С.", фото Д. Квятковського)*

в'язання цих справ — це питання майбутнього, однак всі, крім осуду акції "Вісла" дуже правдоподібно будуть зреалізовані; напр. питання передачі народного дому у Перемишлі, перепоховання тлінних останків покищо затрималось на приміщенні, а не на дозволі, прийняття закону про національні меншини є вимогою Європейського Союзу також, відшкодування в'язням Явожна має прецедент у війнах Армії Крайової.

У вищезгаданих справах президент СКУ мав зустрічі з президентом Польщі Александром Квасневським, радником національної безпеки Марком Сівцом, міністром культури Казимиром Уяздовським, послом до Сейму та членом Міжпарламентарної Групи "Україна-Польща" Яном Бирою, послом до Сейму та заступником голови Комітету національних меншин Войцехом Гавзнером, а також у відсутності амбасадора США, який перебував в той час в США — з заступником голови Місії Посольства США, Майкл Мозуром та першим секретарем Посольства США Джоном Шлосером.

(За інформаціями з бюро СКУ)

ЄПІСКОПСЬКА ПАЛАТА В ПЕРЕМИШЛІ ПОВЕРНЕНА ЇЇ ВЛАСНИКАМ

Ми є господарями у своїй хаті...

Інтерв'ю з ксьом Іваном Мартиняком, Перемисько-Варшавським митрополитом УГКЦ у Польщі

— Ваше Пресвященство, 4 квітня Майнова комісія при Раді Міністрів РП остаточно вирішила повернути Греко-Католицькій Церкві єпископську палату в Перемишлі. Таким чином Ваші 10-річні заходи закінчилися успіхом.

— Внаслідок порозуміння між державою та Католицькою Церквою в 1989 р. наша Церква також отримала свої права, у зв'язку з чим могли ми почати заходи в майнових справах. Завдяки цим заходам майже всі церкви на наших етнічних землях, де є наші вірні, опинилися знову в наших руках. У деяких служимо спільно з латинниками, кілька справ залагоджуємо.

В 1991 році почалися наші заходи щодо майнових справ нашої Церкви в Перемишлі. Подали ми понад 30 заяв з метою повернути нам різні об'єкти, будинки, площі тощо. Серед цих заяв була й та, що стосувалася єпископської палати.

Ця побудована за Австро-Угорщини палата, безсумнівно, у супереччя поглядам напр. А. Матусевича з Перемишля, була власністю нашої Церкви, ніхто у цьому не сумнівався перед війною, коли в 1925 році Польща уклала конкордат з Ватиканом. Проте в 1946 році палата була в нас віднята й перебувала в польських руках аж до нинішнього дня.



“Музей в цьому будинку буде ще 5 років...” Фото Б.Г.

— Чому заходи тривали так довго?

— Тому, що різні чинники весь час не погоджувалися передати нам цю палату. Повторювалася сумна справа, відома з “кармелю”. Нарешті, в переговорах з державними чинниками я відкрито заявив, що у випадку неповернення нам палати

подам скаргу до Європейського парламенту. Міцно й рішуче підтримав мене також єпископат Польщі й кардинал Ю. Глемп. Аргумент про музей був тут лише заслоною — йшлося не про музей, а про нашу Церкву й нас усіх. Адже, палата явно не підходить під музей, але її приміщення використовувалися так з огляду на добрий аргумент проти того, щоб повернути нам палату.

— А Ви тим часом 10 років тіснилися в двох кімнатах у чужому парафіяльному домі...

— Ситуація, скажімо, була незрозуміла. Адже, майно Римо-Католицькій Церкві повернули, навіть новоствореним єпархіям забезпечено гідні умови, а от наша єпархія мала всього цього не мати. Адже, до функціонування єпископства потрібна катедра, єпископська палата, семінарія. Щойно тепер ці найпотрібніші будинки маємо у своєму розпорядженні. Усі вони повернуті нам у жалюгідному стані, бо не були

ремонтовані. Крім цього, повернення єпископської палати відбулося на дуже нецікавих для нас засадах. Я був змушений відмовитися від п'яти інших об'єктів, м.ін. будинку нинішнього староства на Домініканській площі, а там житлова площа втричі більша, ніж у палаті. Однак, по-перше, палата була місцем проживання єпископів-мучеників Й. Коциловського та Г. Лакоти, моїх попередників, символів нашого бажання постійно перебувати в Перемишлі й на рідних землях; по-друге, мені сказано, що за жадних умов будинок староства не буде нам повернутий. Отже, треба було їм заплатити за своє. По-третє, не хотілося серед мешканців міста робити враження, що ми все хочемо забрати. А Перемишль майже нічого нового не збудував, а сидить в наших будинках.

Отже, 10 років жив я скромно, ніхто не міг мені сказати, що моє проповідування скромного життя відбігало від мого практичного життя. Як вірні, так і священники прекрасно розуміли це. Мені не кортіло й не кортить жити в палаті для її килимів чи великих кімнат. Однак, ця палата є наша, будували її мої попередники і я мав обов'язок відстоювати її для Церкви й народу. Адже, повинна бути також якась справедливість. То нічого, що нас є мало. Навіть якби я був сам, то закон власності, спертий на справедливості, повинен бути дійсний. І нарешті, польська сторона зрозуміла, що не може бути так, як лише їй подобається.

— Коли можна буде побачити Вас у дверях єпископської палати як її повноправного господаря?

— Музей буде 5 років використовувати будинок. Безкоштовно. Отже, сподіваюся, що не залишить нам будинок у такому стані, як це було з семінарією. Наша митрополія існує, розвивається, мусить мати відповідні умови для функціонування, отже палата є їй потрібна й буде використана так, як це годиться. Адже буде служити нашій Церкві й народові, який тут був, є і буде, ніщо тут не є в силі цього змінити:

ми були й будемо в Перемишлі.

— Чи повернення палати Ви сприйняли з сатисфакцією?

— Так, з великою сатисфакцією. Правда, була можливість взяти за палату грошову компенсацію і будувати нову палату, проте ж в цій палаті живе довга-довга наша українська історія, тут жили єпископи-мученики, які згинули за Церкву. Наші брати поляки повинні пам'ятати, що вони згинули за одну Католицьку Церкву.

— Ваша багаторічна терпеливість дала добрі результати.

— Завжди виходжу з засади: треба бути дуже терпеливим. Правда, дехто серед наших мирян проявляв своє незадоволення тим, що довго, задовго стараюся чи за палату, чи за інші справи. Писали, критикували мене. Але я ж не можу криком та війною робити заходи в наших справах — це до нічого доброго не привело б. Адже, злість породжує злість. Усе-таки я чогось добився. По дорозі зазнав багато приниження. Не лише від чужих, свої приниження мені ніяк не поскупилися. Наші люди багато речей не розуміють і не мають терпеливості. Я їх розумію, бо дуже довго чекали й чекають не в одній справі на правду чи справедливість. І ще кажуть їм чекати.

Ще є одне джерело моєї терпеливості: ми не є тут парашутистами, ми не є в Перемишлі національною меншістю, ми на своїй землі, ми вдома, ми в себе! Ми маємо право тут бути, жити, працювати, будувати. Ми нічого не мусимо просити й жебрати. Ми є господарі у своїй хаті.

— Тож бажаю, щоб ці п'ять років до моменту, коли станете жити й працювати в єпископській палаті, у себе, промайнули швидко й щасливо. Дякую за розмову.

Розмовляв Богдан Гук

“Наше Слово”, ч. 20 (2233), 14 травня, 2000 р.

Чи Ви вже вирівняли свою передплату за “Лемківщину”?

Якщо ні, зробіть це сьогодні! На наліпці з адресою зазначено, доки заплачена Ваша передплата.

ОФІЦІЙНИЙ ДОКУМЕНТ ПРО Т.ЗВ. РУСИНСЬКЕ ПИТАННЯ

Тижневик “Нове життя” № 34 за цей рік (орган Союзу русинів-українців Словаччини) друкує листа В. Тращинського — першого заступника голови Державного комітету України в справах національностей та міграції, надісланого Товариству закарпатців у Києві, про становище у справі русинства, як політичного явища.

У листі, як організаційному документі, стверджується, що наука однозначно визначила, що русини (під цією назвою відомі представники етнографічних груп гуцулів, бойків, лемків і долинян, частина яких зберігає у побуті давню самоназву “русин”) є частиною українського етносу. Це довели історики, етнологи, лінгвісти, такі, як І. Срезневський, Я. Головацький, В. Гнатюк, В. Гренджа-Донський, І. Верхратський, Ф. Колесса, В. Тіхий, О. Шахматов. Зараз це підтверджене в працях авторитетних сучасних дослідників: І. Ваната, О. Майбороди, В. Наулка, П. Чучки, М. Панчука та інших.

Те, що в деяких країнах русинів визнано окремою національною меншиною — це тільки шана традиції, бо ж історично так склалося, що процес переходу українського населення від самоназви “русини” до етноніму новішого походження “українці” на західних українських землях відбувся тільки в першій половині ХХ ст., а в окремих країнах проживання українського населення він і досі не завершився, — вважає В. Трощинський.

Треба теж знати, що українське населення, яке емігрувало з цих земель впродовж першої половини XVIII-XIX століть, або було автохтонним у ряді сусідніх держав (наприклад, на території нинішньої Польщі, Словаччини, Румунії) і яке ототожнювало себе з русинами, під цією назвою і увійшло в офіційні статистики країни проживання. І так у Словаччині, Хорватії і Союзній Республіці Югославії поряд з українцями русини визнаються окремою нацією.

На Закарпатті в силу історичних обставин (утворення в 1939 р. незалежної Карпатської України та возз’єднання в 1945 р. Закарпаття з Україною) однозначно засвідчено перехід

закарпатських українців від регіональної етнічної самосвідомості до загальноукраїнської. Сьогодні 96% населення Закарпаття вважає себе українцями. Ті, що вважають себе русинами, від 1990 року пробують народне русинство — прагнення місцевого українського населення зберегти своєрідні локальні особливості своєї культури — використати для досягнення своїх політичних цілей. Цю окремішність хочуть ставити як аргумент для вимог автономного статусу Закарпаття в Українській державі. Свого часу українські організації Закарпаття звернулися до Української держави про надання фінансової допомоги у проведенні V Світового конгресу русинів. Державний комітет національностей і міграції дав відповідь, що готовий надати допомогу, якщо у конгрес будуть включені всі русинські організації, в тому й з проукраїнською орієнтацією. Оргкомітет не прийняв цих пропозицій.

У звернення V Світового конгресу поставлені такі вимоги: офіційно визнати русинську національність, забезпечити доступ русинських організацій нарівні з організаціями інших національних меншин України до державних засобів масової інформації, ввести у шкільні програми вивчення елементів русинської історії, фолкльору, літератури та рідної мови, відкриття при Ужгородському університеті катедри русинської мови і літератури.

Україна не може прийняти таких вимог, бо визнання окремої русинської національності немає жодних історичних, політичних, правових та інших підстав. З другого боку, визнання однієї з територіальних груп національністю створило б небезпечний прецедент для поширення етнографічного сепаратизму. Питання русинів можна розглядати на площині етнокультурного прагнення закарпатців зберегти культурно-духовну самобутність свого краю. І такий підхід влада України завжди підтримуватиме, бо ж культурне багатство Закарпаття — це доробок української етнічної нації. (пк).

За Нашим Словом, 28 травня, 2000 р.

СЕЛУ ВІЛЬКА, ЩО БІЛЯ ІВОНІЧА, БУЛО Б 423 РОКИ

Село Вілька вперше згадується в 1577 р. Цього року минає 423 роки відтоді. Село нараховувало 34 хати. Протяглося від полудня гори Примірки (висота до 600 м.) вздовж потоку до польського села Климківки.

Села роз'єднував ліс з нафтовими

вишками. Коли дивитися згори, то відкривається мальовнича панорама на Місце П'ястове, Коросно, Ясло. Ввечері горять світла ланцюжком зі сходу на захід до Ясла, як у казці. На схід від Вільки було село Дошно. А з півдня за Примірками — село Балутянка — відомий здавна центр різьбарства. За лісом вліво на віддалі 2 км був багатий на лікувальні води курорт Івоніч — “Иванеч” (так звали його). За 3 км. через Суху гору був курорт Риманів Здрій, власність графів Потоцьких, який теж славився лікувальними водами.

Старанням дяка с. Вільки Андрія Бенча та вїйта с. Балутянки Федора Коцяби в 1925 році в Балутянці побудовано школу, куди через гору ходила молодь з Вільки. Церкви в селі не було і мешканці відвідували храми в Дошно та Балутянці. Померлих хоронили в Дошні. При дорозі було 3 каплички. Мешканці села обробляли каменисту землю, випасали худобу, овець, були дуже працьовиті, спокійні та ввчливі, дуже музикальні й з давніх-давен займалися різьбар-



Село Вілька — центр різьби лемків (Михайло Орисик, Олекса Стецяк, Василь Одрехівський, Василь Бенч та інші), зникло після вигнання лемків в 1945 р.

ством в дереві. Вони шанували народні звичаї. На Різдво ходили з вертепом і колядою. На Великдень дівчата дарували писанки, а хлопці взамін обливали їх водою. Свято Купала зустрічали на горі зі співом, палили собітки, вогні мерехтіли понад Кар-

патами. Чоловіки, жінки, дівчата носили народний одяг, то одяг центральної Лемківщини. Щонеділі (крім постів) в хаті дяка, Андрія Бенча, відбувалися забави, ігри, на які збиралися хлопці з сусідніх сіл, а також польських, про що згадував проф. Антоній Кенар, директор Закопанської плястичної школи, якого молодість пройшла в Івонічу.

Графіня Анна Потоцька, враховуючи різьбарські здібності хлопців довколишніх сіл, створила в Риманові Здрою різьбарську шкільку в кінці 70-их рр. XIX ст. Шкілька технічно удосконалила лемківську різьбу і дала поштовх до виховання неперевершених майстрів тої справи: Михайла Орисика і його синів Івана, Василя (відомий в Західній Німеччині майстер сакральної різьби), Андрія та Степана, Олекси Стецяка, сина Кузьми, з братами Іваном та Михайлом. В 1936 р. Олекса Стецяк зі своєю різьбою побував на виставці свята гір в Закопаному. Оглянувши виставку лемківської різьби і, зокрема, скульптуру Олекси Стецяка “Балерина”, президент

Польщі проф. Ігнаці Мосціцкі рекомендував його в Академію “Sztuk Pięknych” в Кракові.

Учнями Михайла Орисика були: відомий скульптор, заслужений діяч мистецтв України Ваисль Одрехівський, Андрій Сухорський (його сини створили пам'ятник Т. Шевченку у Львові), Василь Бенч та брат його Іван, родина Красівських — Іван, Петро, Андрій, Василь, Михайло, родина Іляшів, Котів, Потоцьких, Рудавських, Пухонських, Петрівських та Бердалів.

В 1937 р. учителькою с. Балутянки Софією Попель та активістами сіл Вільки та Балутянки була організована вистава лемківського весілля і по запрошенні молодого графа Потоцького була показана в Риманові Здрою.

Влітку 1944 р. у селі стався такий випадок, очевидно підготовлений кимось з метою знищення людей села чужими руками. Було це так: в лісі біля села було вбито німецького офіцера (не гестапівця), лейтенанта медичної служби. Подія небувала. Село обступила німецька польова жандармерія, людей ловили і ставили в десятки для розстрілу. Генерал віддавав накази по рації, але ще допитували людей. На щастя пастухи побачили двох роверистів, які від лісу скоро утікали. Довідавшись про те, німці за дві години схопили їх. При них знайшли номерний пістолет вбитого офіцера. Це були поляки. Селяни були Богом врятовані. Після цього почалися напади на село. Був вбитий біля лісу Антін Риджий, чесний господар, що пас корови. Худобу забрали. Ставлення сусідів-поляків раптом змінилося. Виникла у них ненависть до лемків. Тут ніби почала діяти якась третя зверхсила. Люди почали ховатися, виводити худобу до потоків на ніч. У вересні 1944 р. з приходом радянської армії прибула в село переселенча комісія, яка агітувала людей виїздити на Україну. Ніхто не хотів покидати рідної землі. В хаті різьбяря Стецяка Кузьми мешкали члени комісії, бо то була нова хата, найкраща в селі. Уповноважені в справах переселення побачили в кімнаті німецький плякат: “Вбивство НКВ — Дистами польських офіцерів в Катині”. Це було причиною, що Кузьма Стецяк при оформленні евакуаційних документів не отримав документів про опис майна і пересилившись у Бережан-

ський р-н, с. Гутисько не зміг одержати компенсації ні сам, ні син його Михайло. Так і помер.

З боку поляків почалося переслідування молоді й погрози вбивством. Тому в січні 1945 р. молодь була змушена виїжджати на Україну.

По закінченні війни почала повертатися молодь, що була вивезена на роботи до Німеччини. Повернулися різьбар Василь Пухольський і чудесний різьбар і музикант Арсий, але скоро були вони вбиті поляками. Марія Стецяк вийшла заміж за поляка і теж її вбили.

А в серпні 1945 р. мешканці села з плачем покидали рідну землю разом зі селом Балутянка і переселялися в Тернопільську область. Лише дві бабусі Катерина Бенч, 78 років, мати відомого різьбара Григорія Бенча (копія його роботи різьбленої палиці знаходиться в колекції президента США Р. Регена, подарована йому лемківським хором з Польщі) та її кума Анна Вавринович, 80 років, не виїхали, а залишилися померти на рідній землі, але на Різдво 1946 р. були вбиті польськими бандитами як страшні партизанки. Такого слова вони в житті не чули. Тіла їх гнили під жолобом в стайні Андрія Бенча. Про це розказав Павло Одрехівський, якого ще в 1939 р. мобілізовано захищати Польщу від фашистів, а згодом в армію генерала Андерса, де він воював під Монте-Касіно, потім їх відправили до Англії. В 1946 р. повернувся в рідне село Вільку, де застав лише розібрані хати. Знайомий поляк сказав йому: “Павел, уцекай. Уцекай далеко, бо згінеш. Косьці твоєї бабці лежа под жлобом у Беньча, уцекай”. І він поїхав на Україну шукати жінку і дітей.

Зараз із села немає і сліду, лише зарослі кропивою і терном місця, де колись були поставлені хати. Три каплиці, свідки 55-річної давности, нагадують про страшні події, для яких немає місця в християнському світі.

В газеті “Наше Слово” з 31-го серпня, 7-го і 14-го вересня 1980 р. була надрукована стаття Казімежа Гузіка “Назустріч людям з Вільки”, що як польський турист відпочивав і лікувався в санаторії в Івонічу. Під враженням книжечки Яна Ромба “Івоніч Здруй і околице”, 1978 року видання, він подорожував тим краєм, спілкувався з поляками села Климківка. Зокрема, зустрів він там п. Філомену Скібінську з дому Вайс, брат

був учителем в Балутянці, а вуйко ректором університету у Львові. Ось його спогади:

“Вони були добрими людьми, коли на ярмарок до Риманова гнали воли, корови, вівці, то купці аж з-під Кельц приїжджали. А молоком, маслом, бриндзою, когутками то весь передвоєнний Івоніч забезпечували... [Лемки забезпечували всі польські міста в Бещадах. — К.С.]

Добрі були люди і подивіться, що поробилося... Я вже на місці колишньої Вільки. Бреду по пояс в будяках, кропивах, здається мені, що добре їду, є сліди дороги... Знаходжу шматок скульптури, певно придорожньої, лише постумент залишився, бо зарослий травою... Огортає мене рефлексія: чи знайду сліди колишнього тут життя?.. Камінь, поріг? Бо дерева здичавілі, кущі малин, оман високий і ялівець. Тут жили люди і родилися, одружувалися, хрестили, справляли весілля...



*Балутянка, Польща. Греко-католицька церква, біля 1820 р.
Вид від півн.-заходу.*

Намагаюся уявою прикликати село. Раптом впадаю в яму, добре, що не до студні, міг би я у цій глушині кричати до судного дня. Цікавий я на чийому обійстю стою... Повертався в напрямі потоку. Потік глибокий, немов Каньйон, веде по той бік Примірок. І видираюся просто в гору в напрямку Балутянки”.

Виселення судетських німців з Чехословаччини Бенешом при вказівці Сталіна і Черчіля нарешті

урегулювали. Хіба лемки не були повноцінними громадянами Польщі? Чому лемківське питання, їхнє майно, ліси досі не відшкодовані польським сеймом? Переселенням з Польщі українцям слід надати безвізовий в'їзд в Польщу, щоб відновити могили батьків, компенсувати втрачене майно...

Степан Кіцак

ПОДЯКА ФУНДАЦІЇ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛЕМКІВЩИНИ В США

[...] Дозвольте висловити Вам щирі подяку за переслані книжки видані Фондацією Дослідження Лемківщини в США, які Ви подарували Слов'янській Бібліотеці в Празі. Ваш знаменитий подарунок є великим збагаченням нашого українського фонду, який нам вдалося в останній період поповнити цінними публікаціями завдяки закордонним українським інституціям та прихильникам нашої бібліотеки.

Прийміть наші щирі побажання всього найкращого.

З глибокою пошаною

Слов'янська Бібліотека в Празі, Чехія

ДО 100-ЛІТНЬОГО ЮВІЛЕЮ о. МИХАЙЛА ЖЕПЛИНСЬКОГО, ПАРОХА ЗАВАДКИ РИМАНІВСЬКОЇ

Отець Михайло Жеплинський народився 27 липня 1899 р. в селі Вороблевичах на Дрогобищині, західня Україна. Закінчивши початкову школу у рідному селі, далшу науку продовжував у Дрогобицькій гімназії. Опісля вступив до Духовної Семінарії у Перемишлі, яку успішно закінчив у 1925 р. Після висвячення одержав призначення на посаду.

Перемиський єпископ, намагаючись зміцнити греко-католицькі парафії на Лемківщині молодими священиками-патріотами, направив о. Михайла в лемківське село Завадка Риманівська, повіт Сянік.

Тут він був парохом не тільки у Завадці Риманівській – він обслуговував ще 2 села: Кам'янку Риманівську та прилісок Абрамова.

На новому місці призначення о. М. Жеплинський з дружиною Наталією зразу занурилися в бурхливу, релігійну та національно-просвітницьку працю. Завзято боролися з польонізацією та русифільством при чому захоплювалися народною творчістю лемків. Здобилих молодих хлопців о. Жеплинський посилав на навчання до Перемишля і Львова.

В 1938 р. о. Михайло Жеплинський одержав нову парафію в селі Наконечне біля Яворова, у західній Україна. У 1939 р., з перших днів Другої світової війни захищав своїх парафіян, не раз рятуючи їм життя. Часто надавав допомогу воїнам УПА і втримував постійний зв'язок з Проводом, а зокрема з референтом Крайового Проводу ОУН. Як колишній офіцер УГА, часто давав тактичні консультації та поради командирам УПА. Сповідав і хоронив воїнів-повстанців. Майже ціле своє життя був переслідований більшовиками, а його



о. Михайло Жеплинський та П. Ікалович з учнями
"Рідної Школи" в с. Завадка Риманівська.

сини, Богдан і Роман, були засуджені і заслані на Сибір.

Сьогодні Богдан і Роман є визначними бандуристами і живуть у Західній Україні.

* * *

В 100-ту річницю, що припала на 1999 рік, хочу зазначити, що завдяки о. Михайлові Жеплинському я був висланий молодим хлопцем з Кам'янки Риманівської до Львова на навчання. Отець Михайло сам завіз і примістив мене в українському гуртожитку у Львові та і вписав до Української Рідної Школи, де я продовжував своє далше навчання.

Хай цей короткий спомин буде китицею квітів на його могилу, а пам'ять про Покійного отця Михайла буде завжди з нами!

Василь Орісик
Ванкувер, Канада



ТОВАРИСТВО “ЛЕМКІВЩИНА” В УКРАЇНІ

*...Похилився поет над минулим,
Доторкнувся до споминів струн.
Аж раптово над ним промайнуло
Старосвітське: “Не весь я умру”*

Богдан-Ігор Антонич

Доля так розпорядися, що марно в наш час шукати на карті тепершньої Польщі, території, яка б мала офіційну назву “Лемківщина”. Але ця земля, яку споконвіку обробляли найбільш західні українці-лемки, яка поїла їх життєдайною щавою, гори, що жилили їх цілющим повітрям, тота землиця, яка давала їм і вічний притулок, не може ніколи зчезнути зі свідомости наших батьків і дідів. Більше того, любов до неї не могла не передатися для їхніх нащадків. І тепер вже вони, все сильніше і сильніше, марять цим благодатним краєм. А рано посивілі бабусі співаючи лемківською говіркою колискові, поринають у спогади, і час-від-часу крадькома втирають сльозу. Ще багато років тому великий поет Василь Симоненко запитував: “Де зараз ви, кати мого народу?” Мабуть не тільки мені одному хотілось би отримати на це сакраментальне питання відповідь. Як могло статись так, що в середині ХХ ст., у центрі Європи, вчинено жахливий злочин, страшний геноцид одного слов'янського народу супроти другої слов'янської нації.

На хвилі загального емоційного і духовного піднесення, в час початку високого відродження, у Львові (1989), Тернополі (1990) та Івано-Франківську (1991) було зорганізовано три обласні товариства і 18 районних осередків. У витоках цих товариств стояли Володимир Барна, Олександр Венгринович, Степан Криницький, Петро Когут, Ілля Чулик, Михайло Костик, Ярослав Швягла, Андрій Сухорський, Дмитро Солинко, Іван Красівський, Василь Одрехівський, Марія Байко та багато інших патріотів. Проводилась реєстрація членів та затвердження статутів. Вже в 1992 році у Тернополі ми зібралися на свій Перший Всеукраїнський конг-

рес. Там ми об'єдналися в міжобласне товариство та вперше відкрито сказали світу про свої проблеми і завдання. Перший Конгрес Лемків дав нам змогу налагодити контакти з державними і владними структурами, знайти своє місце серед громадських організацій і партій.

Над чим ми працювали 10 років?

Метою нашої діяльності, як записано в статуті, є відродження, збереження і розвиток самобутньої культури етнографічного краю лемків; відстоювання інтересів товариства та його членів, які зазнали матеріальних і моральних кривд в результаті насильного переселення 1944-1946 роках та гансбної акції “Вісла”; брати участь в наукових дослідженнях, вивчати сучасне життя лемків в різних країнах світу; видавати свої газети, журнали, книги, збірники з метою ознайомлення членів товариства і широкій громаді з духовними і культурними надбаннями лемків; відкривати світлиці, музеї лемківської культури, бібліотеки, оселі духовного розвитку.

Що ж нам вдалося реалізувати із цих завдань?

Перш за все, наші обласні суспільно-культурні товариства переросли у поважні громадські організації, цілеспрямовані колективи чесних, працьовитих людей. Їх члени користуються повагою і авторитетом серед інших громадських організацій та партій. Хоча товариство з самого початку своїм пріоритетом вибрало культурологічний напрям роботи, все-таки життя внесло свої корективи, і показало, що на перше місце треба висувати політично-правові проблеми. Людей об'єднала спільна доля, спільні проблеми, які і треба було вирішувати колективно. Ми почали із політичних звернень і заяв у

*“Лемковина”
на Ватрі '94 у Ждині.
Диригент Іван Кушнір.*



різні інстанції. За ці роки товариства “Лемківщина”, “Надсяння” та “Холмщина” направили понад 30 офіційних заяв і звернень до урядових структур, Президента та Верховної Ради.

В 1994 році делегація у складі І. Чулика, О. Венгриновича, та О. Чабана зустрічалася з міністром М. Шульгою. На зустрічі були присутні депутати, члени комісій з правових і міграційних питань. Результатом цієї зустрічі стало розпорядження Кабінету Міністрів, в якому дано доручення відповідним міністерствам вивчити наші проблеми і розробити заходи з їх реалізації. Декілька разів проводились зустрічі з Послами України в Польщі. Але на превеликий жаль, значного зрушення з мертвої точки лемківських справ ми не спостерігаємо. Час-від-часу посадові особи, особливо у переддень виборів згадають про нас, щось там навіть нам пообіцяють, а далі з плином часу все поволі затухає, і ми в черговий раз знову будемо намагатися пробити глуху стіну байдужості цієї неперевершеної по майстерності бюрократії столичних чиновників.

Серед важливих заходів Товариства слід назвати Дні пам'яті до 50-річчя нашої депортації, які пройшли в багатьох осередках та районних відділеннях. А в обласних містах Львові, Тернополі, Івано-Франківську і в столиці Києві пройшли науково-практичні конференції, на яких виступили відомі вчені, історики та політико-

знавці: проф. Мишанич, проф. Сергійчук, проф. Макарчук, проф. Гошко, проф. Білас. Матеріали було надруковано в газеті “Дзвони Лемківщини”, яка видається Товариством в Тернополі, та окремим виданням, і розповсюджено серед широкої громадськості.

Товариство “Лемківщина” в Україні бере активну участь в щорічній Лемківській “Ватрі”, що проводить Об'єднання Лемків Польщі в Ждині. Завдяки приїзду на “Ватру” високопрофесійних художніх колективів з України значно зріс рівень Фестивалю. Це справді наше найбільш бажане свято на рідній землі. Ми ніколи не поділяли тих думок самотніх членів правління, які хотіли б шукати якогось замінильника “Ватри”, якоїсь альтернативи тут, на наших теренах. Не зважаючи на труднощі, не дивлячись на фінансову скруту, на безліч інших причин, кожного року, бодай один раз, ми повинні виїжджати у нашу Лемківську Мекку, зійти на Олімп Бескидів і піднявши догори руки на повні груди гівкнути: “Боже, який Я нині щасливий, Я знову вдома”. Ми потрібні нашій землиці, яка за нами тяжко банує.

Організацію поїздок на “Ватру” вже багато років постійно проводить Юліян Френчко, і робить це високопрофесійно. Але на “Ватру” має змогу поїхати лише невелика частка тих лемків, котрі б бажали цього. Аби хоча б трішечки компенсувати їхню відсутність Товариство при-

возить на лемківську землю професійних операторів, які три дні відслідковують перебіг подій на “Ватрі”, щоб після повернення в Україну створити фільм і показати його на всю нашу державу, а також передати у країни, куди доля закинула наших людей.

Поїздка на “Ватру” це не лише участь у Святі нашої культури, але це і відвідини рідних сіл, які вражають своєю пусткою. Намагаємося поправити цвинтарі, так як це роблять вихідці з Радочини на чолі зі своїм невтомним Володимиром Шуркалом.

Товариство розробило сценарій проведення Днів Пам’яті видатних людей – вихідців з Лемківщини. Декілька таких Вечорів Пам’яті було вже зреалізовано, зокрема відбулося вшановання діяльності на Лемківщині проф. Володимира Кубійовича, творчості Богдана-Ігоря Антонича, Лева Геца та деяких інших.

В останній час в областях проводять Свята лемківської культури. Чимало їх проведено в Тернопільській області, зокрема, в Гутиськах. Відбуваються щорічні Кермеші у всіх місцях компактного поселення вихідців з Лемківщини. І один з найбільших в Бориславі, осередок цього багатого на лемків міста, успішно вже кілька років очолює Надія Начас.

На увагу заслуговує створення та успішна презентація нового обласного товариства в столиці України м. Києві. Стелла Миронченко та Микола Горбаль зуміли змобілізувати для вирішення наболілих лемківських проблем високоінтелегентних людей та відомих вчених, ви-

хідців з Лемківщини. В даний час це Товариство очолює отець Богдан Чурило.

Найбільшою гордістю Товариства безперечно є народна хорова капеля “Лемковина”, без участі якої неможливо собі уявити будь-яке більш-менш значне свято лемків. Створена 30 років тому в с. Рудне, що біля Львова, напочатку як чисто аматорський колектив, вже через короткий час, під керівництвом заслуженого діяча мистецтв, невтомного і відданого патріота Лемківщини Івана Кушніра капелю здобувала славу одного з найкращих хорових колективів. Багато жертвовної праці капеля “Лемковина” вклала у справу відродження національної свідомості пересічного українця, виїжджаючи з численними концертами у східні та південні області України. Свій успіх капеля завдячує і тим хористам, які самовіддано беруть у ній участь від часу її заснування – це в першу чергу Ганна Щерба, Ганна Головачак, Тереза Кищак, родина Байків, Іван Сенько, родина Кузяків, родина Головатих, Сенчина та багато інших.

На Товариство в Україні випала велика честь провести два Конгреси Світової Федерації Лемків, і обидва рази у Львові. І це, що вони пройшли вдало, ще раз засвідчило про високий інтелектуальний та патріотичний рівень лемків в Україні. І І Конгреси СФУЛО не тільки ще раз засвідчили перед цілим світом нашу єдність, ідентичність поглядів, наше бажання працювати на благо етнічного відродження Лемківщини, але і поклали на Львівське Крайове товариство відповідальну ношу. Насамперед Організаційний



*Президія II-го Конгресу Світової Федерації Лемків у Львові, 1997 р.
Конгрес відкриває голова організаційного комітету, проф. Іван Щерба.*

*Львів, 1993 р.
Учасники і гості Конгресу
після Богослуження
в Шевченківському Гаю.*



комітет II Конгресу мав видрукувати та розіслати всі ухвали у різні інстанції та всім складовим частинам СФУЛО, з чим він успішно справився. У зв'язку зі зміною осідку Президії СФУЛО, а саме перенесення її до Львова, необхідно було створити секретаріат, який би вів безпосередню поточну роботу.

Фінансовою діяльністю Товариства керує Володимир Ардан, людина виїнятково працездатності та чесності. Ініціатор поїздок на Лемківські Кермеші у Польщу.

Членом Львівського Крайового товариства "Лемківщина", є Андрій Тавпаш — Президент "Світоча", однієї з найбільш кондиторських фірм Європи. Він активно бере участь у всіх лемківських заходах і надає посильну допомогу.

В Шевченківському Гаї у Львові раз-два на місяць збирає до себе Греко-католицька церква св. Володимира і Ольги, де Богослужіння править о. А. Дуда.

Товариство "Лемківщина" в Україні координує свою діяльність з іншими суспільно-культурними товариствами, а також є колективним членом Народного Руху України.

Товариство "Лемківщина" в Україні свідоме того, що до того часу поки не буде відшкодовано матеріальних та моральних кривд, які були завдані більш ніж 500,000 українцям депортованим зі своїх етнічних земель, не маємо права стверджувати, що рішення Конгресів будь-якого рівня виконано. Але маючи у своєму складі таких самовідданих активістів, як О. Венгρινевич, С. Криницький, В. Ардан, Ю. Френчко, І. Чулик, С. Миронченко, о. Дуда, о. Чурило, М. Байко, І. Дуда, В. Ропецький, А. Петришак, А. Тавпаш, В. Овод, І. О. Щерба, К. Шніцер, М. Шпак та багато інших, маємо всі підстави оптимістично дивитися на перспективу відродження Лемківщини.

проф. Іван Щерба
Секретар СФУЛО

Чергове Засідання Президії СФУЛО
відбудеться
напередодні Лемківської Ватри
20 липня 2000 р.
в селі **Ждиня**, на Лемківщині

«ДЕСЯТЬ РОКІВ ДЕМОКРАТІЇ (1989-2000) — ЗДОБУТКИ І ВТРАТИ»

— під таким заголовком заплановано Науковий семінар, що відбудеться під час Свята Культури русинів-українців Словаччини у Свиднику, 16 червня ц.р. До участі організатори запросили спеціалістів в справах національного питання з України, Польщі, Чехії, Морави, Югославії, Хорватії, Угорщини, Румунії, США, Канади і Словаччини.

Складовою частиною семінару буде виставка найважливіших видань з кожної країни — української та антиукраїнської орієнтації. Матеріали виставки після її закриття стануть доповненням бібліотеки науково-дослідного відділу українистики Пряшівського університету. (М.М.)

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ 1-ГО ВІДДІЛУ ООЛ в НЬЮ ЙОРКУ, Н.Й.

Дня 26 березня 2000 р. відбулися Річні Загальні Збори 1-го Відділу ООЛ в Нью Йорку.

На ведучого зборами покликано Корнила Баб'яка, секретарював Василь Панчак. В зборах взяв участь голова Крайової Управи ООЛ Зенон Галькович.

Вибрано нову Управу в складі: голова — Іван Завада, заступник голови — Петро Гарайда, секретар — Василь Панчак, касир-скарбник — Анна Павелчак, організаційний референт — Данило Мадараш, допомогівий референт — Михайло Волошин, господарчий референт — Теодор Павелчак, культурно-освітній референт — Галина Скомська. Вільні члени: Роман Кіф'як і Текля Гнатишак.

Контрольна Комісія: Теодор Малиняк — голова, Зенон Войтович і Михайло Мандзяк — члени.

Василь Панчак, секретар

**З НАГОДИ ДЕСЯТИЛІТТЯ ДІЯЛЬНОСТІ
ОБ'ЄДНАННЯ ЛЕМКІВ У ПОЛЬЩІ,
ПРЕЗИДІЯ ОЛП НАГОРОДИЛА
ПОЧЕСНОЮ ГРАМОТОЮ
ДОВГОЛІТНЮ 6. ГОЛОВУ КУ ООЛ В АМЕРИЦІ**

МАРІЮ ДУПЛЯК

**ЗА ЇЇ СУСПІЛЬНУ ПРАЦЮ В РОЗВИТКУ
ЛЕМКІВСЬКОЇ КУЛЬТУРИ**

ОБ'ЄДНАННЯ ЛЕМКІВ У ПОЛЬЩІ

ПОЧЕСНА ГРАМОТА

для **МАРІЇ ДУПЛЯК**

*Za dobrą współpracę i pomoc
w rozwoju Kultury Łemkowskiej*

**За добру співпрацю та
поміч в розвитку Лемківської Культури**

Голова ГУ ОЛ

Александр Маслей
Александр Маслей

Секретар ГУ ОЛ

Анна Дубец
Анна Дубец



Gorlice, 24.03.2000

**Відділи ООЛ Пассейк, Елізабет-Картерет, Ірвінгтон, Джерзі Ситі, Йонкерс та Нью-Йорк
запрошують всіх на**

ТРАДИЦІЙНИЙ ФЕСТИН-ПІКНІК

в неділю, 27-го серпня 2000 р., о год. 12:00 дня

в Українському Культурному Центрі в South Bound Brook, N.J.

В програмі: мистецька частина, ЗАБАВА, лотерія та інші несподіванки.

Смачна кухня в заряді наших пань.



ЗАПРОШУЄМО НА ВАТРИ!

21-23 липня 2000 р. — XVIII Ватра в селі Ждиня на Лемківщині, влаштована Об'єднанням Лемків у Польщі.



5-6 серпня 2000 р. — XV Ватра на оселі "Лемківщина" біля Дургам, Онтаріо в Канаді, влаштована Об'єднанням Лемків Канади.

НАМ ПИШУТЬ



[...] Сердечно вдячний редакційній комісії за журнал "Лемківщина". Хоч отримав його вже по Йордані, але це для мене найбільший дарунок в цьому ювілейному році. І особливо вдячний за увагу, маю змогу поділитися з членами нашого товариства Вашими здобутками і набиратися досвіду в праці СФУЛО. Дуже тішусь, що є у світі справжні лемки, що дорожать минулим і працюють для кращого майбутнього молодшого покоління українців. [...]

На Покрову ми посвятили нашу церкву. Був наш єпископ Василій і сім священників, вірних близько 200 душ. Служив там на Дмитра, на Андрія і на Миколая, також було досить людей. Тепер там дістатися трудно, [...] але з приходом тепла, думаю там служити щосуботи і щонеділі. Ця церква повинна послужити на сам перед лемкам — мати місце для молитви і для зустрічі, бо покищо збиралися, де тільки можна і то приходило небагато людей.

Звичайно біля церкви багато праці, але помало, з Господом, будемо щось робити. Вже провели електрику до церкви, тепер думаю робити проводку в церкві, повішати павуки. То найперша справа, яку треба зробити. [...]

На далі прошу Вас пам'ятати про нас і по можливості підтримати.

Молюся за всіх Вас і зичу всім здоров'я і всяких успіхів і гараздів

Боже благословення нехай перебуває завжди з Вами...

о. Богдан,

Українська греко-католицька Церква Покрови Пресвятої Богородиці у Києві.

НАДІСЛАНІ КНИЖКИ



"ЛЕМКІВСЬКИЙ КАЛЕНДАР — 2000" ("Бібліотека Лемківщини", ч. 20) — ювілейний випуск з окремим додатком — брошурою О. Торонського "Русини-лемки". Видання Фондації Дослідження Лемківщини у Львові, Україна.

Крім церковного та історичного календаря книжка складається з розділів: "2000 років — шлях до торжества християнства" (матеріали з історії християнства на Лемківщині й ін.), "Перегортаючи сторінки історії", "З життя Фондації Дослідження Лемківщини", "Вони любили рідну Лемківщину" (довідки про композитора М. Вербицького, фолклориста І. Бірецького, письменника І. Желема, композитора і диригента Я. Полянського та інших), "Творці слави лемківської" (Д. Блажейовський, В. Ярема — патріарх УАПЦ Дмитрій, О. Іванусів). У розділі "Села, про які лише пам'ять зберігається" подані довідки про 10 сіл, які припинили своє існування внаслідок Другої світової війни і трагічних подій 1944-1947 рр. Є також розділи "Наші ювіляри", "На літературній ниві", "Посьміймося". На обкладинці сцена "Народження Ісуса" у виконанні учнів шкіл з Калуша. Упорядник і співавтор — Іван Красовський.



Обкладинка
"Лемківського Календаря"

ПОЖЕРТВИ НА ПРЕСОВИЙ ФОНД Ж. “ЛЕМКІВЩИНА”

ЗА ЧАС ВІД 1 СІЧНЯ 1999 Р. ДО 31 БЕРЕЗНЯ 2000 Р.

3.000.00 дол. — 3-й Відділ ООЛ, Пассейк, Н.Дж.;
500.00 дол. — Ярема В.;
345.00 дол. — 5-й Відділ ООЛ, Ірвінгтон, Н.Дж. (збірка);
300.00 дол. — Дупляк Ст. і М.;
281.00 дол. — 4-й Відділ ООЛ, Елізабет, Н.Дж. (збірка);
250.00 дол. — Українська Православна Кредитова Кооператива, Бавнд Брук, Н.Дж.;
240.00 дол. — 2-й Відділ ООЛ, Йонкерс, Н.Й. (збірка);
по 200.00 дол. — Кредитова Кооператива “Самопоміч”, Джерзі Сіті, Н.Дж., Поливко О., Войтович І. і А.;
118.00 — Шурин І.;
108.00 — Котляр Ю.;
по 100.00 дол. — 1-й Відділ ООЛ, Н.Й., Дудра Ст.;
88.00 дол. — Зятюк П.;
60.00 дол. — Костельник А.;
48.00 дол. — Сенко І.;
46.00 дол. — Рабарський Р.;
40.00 дол. — Шевчук П.;
38.00 дол. — Мак М., Савицька І.;
33.00 дол. — Мадзелан В.;
31.00 дол. — Глинянський К.;
по 30.00 дол. — 5-й Відділ ООЛ, Ірвінгтон, Н.Дж., Адамчук Ст., д-р Микулович Я.;
29.00 дол. — Валько Ю.;
28.00 дол. — Шпинда П.;
по 26.00 дол. — Чомко Г., Савка Р., Валько Ю.;
по 25.00 дол. — д-р Біланюк О., Качмар А., Медюх М., Маркович М., Яворський І. і А., Тхір Д., Васів В., Зеліско А., Худяк П.;
по 24.00 дол. — Ниціт Е., Тельвак І.;
23.35 дол. — Чурма А.;
23.00 дол. — Копина І., Грицько І.;
21.00 дол. — Кікта В.;
по 20.00 дол. — Андрах Е., Камінський М., Гнатишак А., Микулевич Я., Савчак М., Перун П., Шкірпан І., Вітяк М.;
19.00 дол. — Мачужак Ст.;
по 18.00 дол. — Боївка М., Gellner K., Кошицяньський Я., Москва І.;
17.00 дол. — Береговий Г., Ротко І.;
по 16.00 дол. — Білянич А., Шкірпан С., Васильків О., Якіма В.;
по 15.00 дол. — Хомко І., Чичула О., Ковальчик М., Павелчак А., Русинко П., Савицька М., Слюсар С., Жовнір О.;
14.00 дол. — Герент В., Данчук П.;
по 13.00 дол. — Баб'як К., Глинянський К.,

Гривна А., Качмар С., Котляр І., Крук Б., Мельник І., Сташків М., Васів В. і А., Левицький О.;
по 12.00 дол. — Бігун О., Борщ Т., Гарайда П., Віслоцький П. і Ю., Кіс М., Кравчишин Я., Менцінський О., Плечень О., Вішневський Л., Ульчак Ст.;
11.00 дол. — Худяк П., Шевчук П., Скородинський М.;
по 10.00 дол. — Адамовський П., Берестянська Л., Блажейовський В., Боївка М., Брехун Г., Хінальський М., Хомишак Т., Ходак М.; Данилів М., Діба Ю., Евин М., Фіглюс М., Фуга П., Гресь І., Гавриляк Й., Голяк Н., Горбовий В., Яріш А., Кіс М., Кобаса А., Кліщ В., Коцан А., Ковальчик Ю., Косцюлек І., Маляхівська А., Маселко Р., Панчак В., Павелчак Т. і А., Пласконь Ю., Полянська Ю., Попович М., Пужик А. і Ст., Шевчук В., Сорочак В., Сталений Ст., Вариха А., Васічко І., проф. Телюк І., Турко І., Зятюк П.;
9.00 дол. — Бискош М., Канішак А., Олещук Т., Орісяк В., Радь Л.;
8.35 дол. — Тхорик О.;
по 8.00 дол. — Бабяк Ст. і О., Бискош Г., Хинальський М., Хома Ст., Ференц Дж., Гальчук С., Гудзик М., Гривна А., Кріль В., Медюх М. і В., Німець П., Нелько М., Орісік В., Перун П., Підвербецький А., Романчик Б., Сташків М., Тиханський П., Тимчина І.;
по 7.00 дол. — Паращук Т.;
6.30 дол. — Сорочак В.;
по 6.00 дол. — Білий П., д-р Худько Б., Гайда Я., Маслей М., Серединський Ст., Шевчук П., Шандрук М., Шпинда П., Шийка І., Ротко Ст.;
по 5.00 дол. — Барна Ст., Білий П., Бибель П., Чинайко Б., Данилів М., Дитиняк В., Дзидзора П., Калинович О., Кавчак М., Козюпа М., Кулик М. і Д., Лещинська Ф., Лукачин П., Матлага В., Міз Л., Мор'як А., Павличко Г., Пелтишин Ст., Пілипчак М., Попівчак І. і Н., Шандрук П., Савицька М., Терлецький П., Тренза М., Троян Н.;
по 4.00 дол. — Дембович Е., Фіглюс М., Гамрат С., Головата М., Ярош Г., Кобаса К., Левчук М., Марин М., Ник М., Подберезняк О., Вариха А., Терлецький І.;
по 3.00 дол. — Цинайко В., Ференц Д., Гончак І., Яцусь Й., Карпій М., Коропецький М., Краєвський Н., Капітула С., Лоза М., Мельник І., Полянський Т., Ротко Ст., Савчак М., Секелік Д., Шандрук М., Слота М., Троян Н., Трояновський Р., Зельвак В.;
по 2.00 дол. — Гавраняк І., Глиницька І., Кушнір І., Курилко Д., Лацко Й., Михалюк В., Москаль Т., Рапавий Ст., Сенкович І., Шарун І.;
по 1.00 дол. — Халанич М., Мицько М., Нейко І., Прийма А., Сорока І.

Всім жертводавцям щиро дякуємо!

Анна Войтович
адміністратор

Згідно з журналістичною практикою, редакція приймає тільки оригінали статей чи дописів. Статті, які були вислані/надруковані в інших журналах чи часописах не будемо поміщувати.

Редакція не приймає матеріалів не підписаних авторами та застерігає за собою право скорочувати статті та правити мову. Прислані матеріали редакція не повертає.

Статті підписані авторами, висловлюють їх власні погляди, а не погляди редакції. Редакція не буде поміщувати невірних, образливих для кого-небудь висловів.

Передрук матеріалів з "Лемківщини" дозволяється при умові подання повної назви журналу.

Адреса: "LEMKIVSHCHYNA" Magazine, P.O. Box 7, Clifton, NJ 07011-0007, USA.

"LEMKIVSHCHYNA" Magazine is published quarterly by Organization for Defense of Lemko Western Ukraine, Inc., P.O. Box 7, Clifton, NJ 07011-0007, USA.

Subscription Rate, in the United States of America **\$12.00** per year (Bulk mail), in countries other than U.S., annual subscription is **\$16.00** in U.S. currency; single copy: **US \$3.00**.

Квартальник "ЛЕМКІВЩИНА" видає Організація Оборони Лемківщини в Америці.

Адреса: P.O. Box 7, Clifton, NJ 07011-0007, USA.

Річна передплата: в США **12.00 ам. дол.** звичайною поштою; в країнах поза межами США **16.00 ам. дол.** річно; ціна поодинокого числа **3.00 дол.**

ПОЖЕРТВИ НА КОЛЯДУ (1999-2000)

(Закінчення)

ДЕЛЕГАТУРА В ПАРМІ, ОГ.

По 25.00 дол. — Петро Пенгрин, Оля Мельник;

20.00 дол. — Василь Ліщинецький;

по 10.00 дол. — Марія Пенгрин, Михайло Лазарович, Т. Василь;

6.00 дол. — Ю. Лішнянський;

по 5.00 дол. — Петро Венгрин, Стефанія Хома, Люба Мудрій, "Вісник", "Карпати", Василь Стефаник, М. Дудич, І. Мален.

збірищик: П. Пенгрин

З листів до Редакції

Шановна Пані Редактор!

Сердечно дякую за черговий номер "Лемківщини". Він, як і всі попередні, цікавий і гарно оформлений. З великою увагою читав статтю М. Миці про мого свояка "Другові по зброї Миколі Грицьковяну" (ч. 3, 1999). Це мене й спонукало написати повідомлення про трагедію під лемківським селом Пантна.* Можливо, знайдуться люди, які змогли б дати глибші пояснення і вповні розшифрувати цю подію (надіюсь також на п. Миця). Трагічно там загинули хлопці з моїх околиць: Волі Матилишової, Березки, Жерниці. [...]

Бажаю Пані Редактор даліших успіхів на постві журналіста. Всього найкращого у приватному житті.

Ярослав Грицьковян

* Гляди ст. 12 — Редакція.

Час біжить...

Чи ви відновили передплату на журнал "Лемківщина"?

Якщо ні, зробіть це сьогодні!



Time is running out on your subscription to "Lemkivshchyna" magazine...

To avoid any interruption in service, simply complete and mail the card below today.

ACT NOW!

Please start/continue my subscription to "Lemkivshchyna" magazine.

Enclosed is a check for \$_____ to cover my subscription for years _____.

NAME _____

ADDRESS _____

Return to "LEMKIVSHCHYNA"
P.O. Box 7
Clifton, NJ 07011-0007

BULK RATE
U. S. POSTAGE
PAID
CLIFTON, NJ
PERMIT No. 937

НАШІ ВИДАННЯ

ДЕРЕВ'ЯНА АРХІТЕКТУРА УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ.....	40.00 ам. дол.
<i>(альбомний формат, тверда оправа)</i>	
АННАЛИ, Ч. 4. Матеріали про Лемківщину	15.00 ам. дол.
<i>(тверда, полотняна оправа, 256 стор.)</i>	
АННАЛИ, Ч. 5. Матеріали-документи про Лемківщину	20.00 ам. дол.
<i>(тверда, полотняна оправа, 256 стор.)</i>	
Марія Остромира. ЛЕМКІВЩИНА В ОГНІ. Повість	10.00 ам. дол.
<i>(тверда, кольорова оправа, 264 стор.)</i>	
Т. і М. Лопаткевич. МАЛА САКРАЛЬНА АРХІТЕКТУРА ЛЕМКІВЩИНИ.....	25.00 ам. дол.
<i>(тверда, полотняна оправа, 490 стор.)</i>	
"1947". ПРОПАМ'ЯТНА КНИГА.....	20.00 ам. дол.
<i>(тверда, полотняна оправа, 648 стор.)</i>	
АКЦІЯ "ВІСЛА". ДОКУМЕНТИ.....	20.00 ам. дол.
<i>(м'яка оправа, стор. 561)</i>	
РІЗЬБАРСТВО ЛЕМКІВЩИНИ.	10.00 ам. дол.
<i>(м'яка оправа, стор. 259)</i>	

До замовлення просимо ласкаво додати 3.00 дол. (до кожної книжки) на покриття коштів пересилки.

Замовляти на адресу:

The Lemko Research Foundation, Inc.
P.O. Box 7
Clifton, New Jersey 07011